

Hermed sluttede forespørgslen.

Første næstformand (Birte Weiss):

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.25.

Mødet udsat kl. 12.25.

Mødet genoptaget kl. 13.25

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 26:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en forfatningskommission.

Af Jann Sjørnsen (KRF) m.fl.
(Fremsat 28/10 98).

Sammen med denne sag foretoges:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 45:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en grundlovskommission.

Af Aage Frandsen (SF) m.fl.
(Fremsat 13/11 98).

Forslagene sættes til forhandling.

Forhandling

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Den 5. juni kan vi som bekendt fejre 150-året for Danmarks Riges Grundlov. Det er der grund til at være stolte af, og det er der god grund til at markere, sådan som mange af os nu ser frem til.

Junigrundloven blev jo en historisk og afgørende sejr for den demokratiske tradition i Danmark. I de 150 år, der snart er forløbet siden da, er grundloven kun blevet ændret ganske få gange. Det skete som bekendt senest i 1953. I 1953 skete det efter mange års overvejelser og efter et stort forberedelsesarbejde, og der skete afgørende ændringer og nydannelser.

Jeg vil gerne ved starten af denne debat sige, at jeg synes, det er meget, meget vigtigt at slå fast, at vi i Danmark har en god grundlov – en god og velfungerende grundlov, en grundlov,

som på mangfoldig måde og med stor klogskab og visdom i sig har vist sin soliditet og sin langtidsholdbarhed. Man må sige, at grundlovens fædre tænkte langt i 1953, for tænk, hvad grundloven har overlevet og kunnet klare af forandringer i de år, der er gået.

Med en grundlov med så mange år bag sig er det samtidig også helt naturligt, at spørgsmålet om, hvorvidt tiden er inde til at revidere grundloven, dukker op med jævne mellemrum. Folketinget havde senest for knap to år siden i forbindelse med behandlingen af et beslutningsforslag fra SF lejlighed til at drøfte spørgsmålet.

Grundlovsjubilæet er en kærkommen lejlighed til at få en debat om grundloven og til at diskutere behovet for ændringer i grundloven. Fra flere sider lyder det, at 150-års-jubilæet bør bruges til en grundig og gennemgribende debat om grundloven og den enkelte danskers rettigheder, og jeg vil næsten føje til: pligter. For uden pligter, ingen rettigheder; uden rettigheder, ingen pligter, når det egentlig kommer til stykket. Det er jo kittet, der holder vort samfund sammen.

Jeg ser det for min part også som noget helt naturligt, at vi med 150-året for Danmarks første grundlov sætter fokus på grundloven i dens nuværende udformning, men mit udgangspunkt er, at det er en god og velfungerende grundlov, vi har. Grundloven fortjener, at vi fra tid til anden har en levende og engageret debat om den og dens aspekter.

I grundloven er der jo indeholdt normerne for de øverste statsorganers tilblivelse og for deres virksomhed, kort sagt de fundamentale spilleregler. Grundloven er det afgørende fundament for vores demokrati. Derfor er jeg også glad for, at vi her i Folketinget i dag får lejlighed til at drøfte noget så grundlæggende som vores grundlov. En debat om grundloven er principiel og en meget vigtig debat. Det er på den politiske dagsorden en velkommen debat, som regeringen ser på med stor velvilje, ikke mindst netop i dette jubilæumsår.

Jeg tror, det er vigtigt at slå fast, at der vil være to grundsignaler i grundloven, som jeg ser det. Det ene er den enkeltes frihedsrettigheder i forhold til staten.

Det andet er i virkeligheden også den enkeltes beskyttelsesrettigheder fra staten. Det er vigtigt at holde den balance, når vi er på det principielle plan. Vi har frie valg, vi har politiske partier, vi har et repræsentativt demokrati, vi har åbne beslutningsprocesser, vi har min-

dretalsbeskyttelse og frihedsrettigheder, vi har ytringsfrihed, og vi har organisationsfrihed.

Vi har noget at have vores grundlov i, siger vi. Vi har så oven på det udbygget vores nær-demokrati lokalt i kommunerne og igennem brugerindflydelse. Danmark er faktisk i dag verdens mest decentrale samfund og i virkeligheden verdens mest gennemorganiserede samfund. Det synes jeg faktisk ikke er så ringe.

Alligevel er demokrati naturligvis noget, der skal kæmpes for hver eneste dag, noget, man skal sørge for bliver udbygget hver eneste dag. Problemet er jo ikke, at der er for mange, der deltager, problemet er, at der er for få, der deltager i alle demokratiets forskellige udformninger.

Der er en ting til, jeg synes er vigtig at erindre ved indgangen til en debat som denne. Vi har her i Danmark det, der, når alt kommer til alt, er ganske vigtigt og enestående: evnen til at snakke tingene igennem og evnen til at forhandle sig frem til et resultat med forskellige udgangspunkter. Du skal kendes på dit ståsted, men demokratiet i Danmark skal også kendes på evnen til at finde den balance mellem de modstående standpunkter, som betyder, at vort samfund kan udvikle sig.

Vi kan være irriterede på hinanden, vi kan diskutere, vi kan brokke os, og det kan være surt indimellem, men det viser sig jo gang på gang, at samtalen og forhandlingens kunst alligevel er stærkest. Og når det så en gang imellem ikke lykkes, er det jo ikke grundlovens skyld, så er det det forhold, at mennesker har deres begrænsninger, og de kommer en gang imellem tydeligt frem.

Min pointe er: Du skal kendes på dit ståsted, ja, det er fundamentalt, men vi skal også kunne træffe beslutninger og føre landet videre ind i det 21. århundrede. Og det kan vi kun gøre, hvis vi passer på vores fællesskabs værdier, vores ansvar for hinanden, vores fælles ansvar for det her samfund, for ellers er der jo kun en regel tilbage, reglen om, at det er klogt at holde til højre i trafikken, og det er altså for lidt. Der skal være nogle fælles værdier, det hele skal bygge på, og det er vi jo i virkeligheden, når alt kommer til alt, heller ikke så uenige om.

Grundloven er rammen om det hele. Grundloven giver den hårfine balance, der skal til mellem den totale personlige frihed og hensynet til fællesskabet. Det er den danske model. Alternativet hedder jo jungleloven, som vi har forladt.

Det, der altså er rammen er grundloven; det, det handler om hele tiden i vort daglige politiske virke, er: Hvad fylder vi inden i? Det vil sige, vi skal hele tiden forholde os til demokratiet og grundloven, til den nye virkelighed, samtidig med at vi skal fastholde de grundlæggende værdier og naturligvis fuldt og helt huske på grundlovens hovedsignaler til os.

Jeg synes, det er vigtigt at slå de her principper fast, i hvert fald, som vi ser det, også når vi her i Tinget i dag skal behandle hele to beslutningsforslag om nedsættelse af en grundlovskommission.

Kristeligt Folkeparti har fremsat et beslutningsforslag om nedsættelse af en forfatningskommission. Efter forslaget skal kommissionen undersøge behovet for ændringer i den nuværende grundlov og udarbejde ændringerne i selve grundloven.

Det andet beslutningsforslag om nedsættelse af en grundlovskommission, som vi skal behandle her i Tinget i dag, er et forslag fremsat af SF. Der er tale om for SF's vedkommende en yderligere uddybning af to af SF's tidligere fremsatte beslutningsforslag om nedsættelse af en grundlovskommission. Det er et detaljeret beslutningsforslag, som SF har fremsat. SF peger i sit forslag på en række forskellige emner eller problemfelter, som efter SF's opfattelse kunne være relevante at diskutere i en grundlovskommission.

Jeg vil gerne starte med at give udtryk for, at jeg respekterer fremsættelsen af de to beslutningsforslag om nedsættelse af en grundlovskommission og det arbejde og de grundige overvejelser, som ligger bag vel især SF's forslag, men også bag Kristeligt Folkepartis.

Vi har diskuteret det emne før og med rette, både i 1995 og i 1997. Jeg sagde senest i 1997, at vi hele tiden må holde et vågent øje med, om den samfundsudvikling, der møder os på mange forskellige niveauer, nu også kan bæres af den forfatning, den grundlov, vi har.

Vi må naturligvis til stadighed være opmærksomme på de talrige udfordringer, der møder os. Jeg antydede det lidt før, men igen, tænk blot på de nye tendenser, den teknologiske udvikling, den internationale udvikling og de holdningsændringer, der sker i befolkningen.

Jeg synes, det er vigtigt at understrege, for nogle gange mærker jeg, at man har glemt det i debatten: Grundloven er ikke en helt almindelig lov, som man uden videre kan ændre. Den skal

være meget, meget vanskelig at ændre, og det er den heldigvis også. Der er i vores grundlov fastsat en særlig og meget omfattende procedure for grundlovsændringer; sådan skal det være.

I sagens natur har grundloven en karakter, der gør, at vi må stille meget, meget strenge krav, før vi kan ændre. Grundloven skal være hævet over de omskifteligheder, der jo opleves i det politiske liv. Den danske grundlov bør bygge og bygge på værdier og holdninger, som vi kan enes om som fundamentale i vores samfund uanset politisk anskuelse.

For knap 2 år siden gav jeg her i Tinget udtryk for, at efter min opfattelse skal der være tre grundlæggende betingelser, som skal være opfyldt, før en grundlovsændring kan komme på tale, og dermed efter min opfattelse også, før der bør tages initiativ til at søsætte noget så tidkrævende og ressourcekrævende som en forfatningskommission. Jeg vil gerne gentage de tre forudsætninger her i dag, for de er efter min mening stadig helt afgørende for vores debat og for vores konklusion.

Der skal for det første være et påtrængende samfundsmæssigt behov for at ændre grundloven. Det skal ikke opfattes derhen, at vi ikke også i Folketinget som her i dag skal debattere grundloven, tværtimod. Vi, og det gælder også regeringen, skal være og er altid rede til at drøfte grundloven og dens aspekter nu og i fremtiden, men der skal være en påtrængende samfundsmæssig behovssituation for en ændring af grundloven.

For det andet skal der være helt konkrete ændringsforslag, som kan samle et meget, meget bredt flertal i Folketinget og bygge på en meget, meget bred opbakning i befolkningen. Det er i den forbindelse for mig meget vigtigt, at der i givet fald også er et meget bredt flertal bag en tanke om at nedsætte en eventuel grundlovskommission.

For det tredje skal ændringerne have en sådan karakter, at vi alle sammen med rimelighed kan vurdere, at der er en god mulighed for, at befolkningen med et overvældende flertal vil give sin tilslutning hertil. Man skal jo huske, at et grundlovsforslag skal kunne bære igennem ved en folkeafstemning med støtte fra mindst 40 pct. af samtlige stemmeberettigede. Vi må spørge os selv, hvor det eller de overbevisende forslag er, der kan gøre en sådan afstemning til en sikker folkevinder.

Hvis der ikke blandt Folketingets partier er bred enighed om, at de betingelser, jeg her har skitseret, er opfyldt eller kan opfyldes, ja, så bør der efter min opfattelse udvises forsigtighed med et fingerknips at gribe til nedsættelse af en grundlovskommission.

Som jeg også sagde for knap 2 år siden, er risikoen for, at projektet vil lide skibbrud undervejs, for stor, hvis der ikke er et bredt flertal for en ændring og for en nedsættelse af en grundlovskommission.

På baggrund af disse tre forudsætninger og ræsonnementet finder regeringen ikke allerede nu, at tiden er moden til at nedsætte en grundlovskommission. Før vi kan tage stilling overhovedet til det spørgsmål, må vi have en bred, omfattende debat om, hvad vi vil, hvad vi har af ændringsovervejelser, hvorvidt vi synes, der foreligger så fundamentale, samfundsmæssige behov, at det kan føre os frem til et sådant fælles ønske.

Debatten om grundloven skulle gerne her i jubilæumsåret være levende, engageret og stærk ikke alene her i Folketingssalen med et fuldtalligt medlemstal til stede, men også i den brede befolkning ude omkring og med et fuldt engageret pressekorps, der punkt for punkt vil have sine vurderinger af den engagerede debat, der optager os alle.

O.k., vi er lige startet. Vi har måneder foran os, men vel heller ikke et uendeligt antal måneder. Debatten er meget vigtig, for at vi politisk kan pejle os ind på, hvor der eventuelt måtte være behov for ændringer i grundloven. Det er vigtigt, at vi tager os den fornødne tid til at lytte til hinanden, reflektere over hinandens synspunkter og hinandens argumenter. Det gør sig vel især netop gældende, når vi taler og diskuterer behovet for ændringer i grundloven.

Med andre ord: Overvejelser om at nedsætte en grundlovskommission om at ændre grundloven er en alvorlig og principiel sag, der også bør bunde i en meget bred folkelig debat og en meget bred politisk debat. Debat først, dernæst politisk afklaring, dernæst juridisk afklaring og dernæst eventuel beslutning.

For regeringen er det med andre ord af afgørende betydning, at der tilvejebringes et ordentligt beslutningsgrundlag for de videre overvejelser og den politiske stillingtagen til behovet for ændringer i grundloven og dermed for behovet for en nedsættelse af en grundlovskommission. Derfor har regeringen efter nøje overvejelse besluttet at foreslå at opfordre Fol-

ketingets Præsidium med Folketingets formand i spidsen til som led i markeringen af 150-året for Danmarks Riges Grundlov at iværksætte et par høringer om behovet for ændringer i grundloven.

Vi har faktisk haft ganske gode erfaringer. Jeg tænker på lov kvalitetskonferencen, som vi afholdt for ikke så mange måneder siden. Mit forslag er, at der således tilrettelægges høringer med deltagelse af et meget bredt udsnit af det danske samfund, herunder Folketinget, regeringen, eksperter, embedsmænd, organisationer, presse og græsrodder – med streg også under det sidste.

Jeg vil gerne sige, at Statsministeriet og Justitsministeriet meget gerne i fornødent omfang vil bidrage med råd og dåd og praktisk tilrettelæggelse efter modellen lov kvalitetskonferencen, og jeg deltager selvsagt også gerne selv.

Jeg vil så foreslå på regeringens vegne, at vi som grundlag for den videre offentlige debat efter en sådan høring udsender f.eks. en publikation, der indeholder såvel de forberedte oplæg som samtlige indlæg under høringen. Jeg synes, vi bør kunne tilstræbe, at publikationen kan udsendes til offentligheden, hvis vi holder en forårshøring og en efterårshøring, men antallet skal ikke være afgørende for regeringen. Det afgørende er, at vi initierer debatten åbent og synligt, og at vi følger op med publikationer til offentligheden i løbet af ganske kort tid efter høringen.

Opfølgningen på høringen f.eks. i foråret kunne ske med afholdelse af en høring i efteråret. Det kan også være, det skal begrænses til efteråret. Det synes jeg vi skal diskutere åbent. Og når vi har afholdt vore høringer, samlet vore erfaringer, analyseret debatten og indlæggene, så mener jeg, vi har et grundlag for på den baggrund at tage politisk stilling til, om der er grundlag for at gå videre i slutningen af året, herunder hvordan en proces i givet fald kan se ud, hvis den skal munde ud i en afklaring af, om et egentligt arbejde med en grundlovsændring skal iværksættes.

Det er regeringens vurdering, at dette forløb både vil være fornuftigt, hensigtsmæssigt og nødvendigt for at tilvejebringe så godt og gennemtænkt et beslutningsgrundlag som overhovedet muligt. Det afgørende for mig er, at vi får gang i debatten, at den har en ramme, at den har en rækkevidde, at den har en tidsmæssig horisont.

Og lad mig afslutte med at sige, at jeg håber, at den proces, der her er lagt op til, og at markeringen af 150-års-jubilæet vil være med til at inspirere Folketingets medlemmer, sagkyndige og den brede befolkning til at debattere grundloven og til at reflektere over vores grundlov nu og i fremtiden.

Vi har et utrolig spændende år foran os. Jeg ser frem til den fortsatte debat og til et jubilæumsår, hvor Danmarks Riges Grundlov har en fremtrædende placering.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Nu har landets statsminister så holdt en tale om det danske folkestyre for en næsten tom presseloge. Det er jo fantastisk; spektakulære enkelt-sager kan fylde hele presseløgen. Vi må altså konstatere, at den folkelige debat, som jeg er meget enig i at statsministeren lægger så meget vægt på, åbenbart ikke skal føres gennem medierne.

Jeg hørte statsministeren sige nogle meget væsentlige ting, som jeg godt vil kommentere her ved starten: Der skal være et bredt flertal i Folketinget. Der skal være et bredt flertal i befolkningen i en sikker folkelig sag. Der skal være en bred debat først. Der skal være et bedre beslutningsgrundlag.

Det er vores ord. Vi kan ikke være mere enige.

Jeg hørte så statsministeren foreslå et par høringer. Vi kommer med et andet forslag, men jeg ser ikke nogen modsigelse i det, og jeg vil godt her ved starten sige: Det vil vi meget gerne være med til. Vi har jo allerede gode erfaringer i Folketingets Udvalg for Forretningsorden. Så det er vi enige i.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil da også godt her ved starten kvittere for, at statsministeren den her gang lader sig bevæge en lille smule, for man skal jo være glad for, at der er nogle, der bliver omvendt en lille smule. For høringer er selvfølgelig bedre end ingenting; det er altid en begyndelse. Men jeg vil også sige til statsministeren: Så er spørgsmålet jo, hvad høringerne skal bruges til, og hvad de skal munde ud i, og hvilke krav man siger der skal være opfyldt, når høringerne engang har været der.

Jeg ved ikke, om statsministeren har studeret, hvad der skete i 1946, da man nedsatte kom-

missionen for grundloven af 1953: Der var det ikke nødvendigvis alle, der var enige om, at de tre formål, som statsministeren siger skal ligge til grund, var opfyldt.

Derfor tror jeg, det er meget vigtigt, hvis vi vil det her, at det altså er os selv herinde, der skal være med i processen, at vi ikke bare er nogle, der drives med af processen, at vi selv er med til at forme processen. Det tror jeg også statsministeren ved som politiker.

Så vil jeg godt sige til statsministeren om den megen snak om, at grundloven er god nok, og alt det, der står om grundloven på de her sider, at hvis vi ikke havde en forfatningstradition, der udbyggede grundloven, var grundloven ikke meget bevendt.

Det er jo derfor, man i dag måske kan spørge sig selv: Har vi kun en grundlov, eller har vi i virkeligheden ikke også en forfatning, der er lige så vigtig som grundloven? Og er det ikke et spørgsmål om at få den diskuteret og få den skrevet ned?

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg må jo med ærgrelse give hr. Aage Frandsen ret i, at det virkede, som om statsministeren – i hvert fald i den del af talen, hvor det så ud, som om statsministeren gik uden for sit manuskript – desværre lod sig bevæge i den helt gale retning.

Sagen er, at statsministeren gav en glimrende opskrift på, hvornår man skulle gå i gang med en grundlovsændring, hvor et af punkterne var, at der skulle være et påtrængende samfundsmæssigt behov. Og når statsministeren så lægger op til, at der nu skal arrangeres høringer, hvor man skal arbejde med de her spørgsmål, må det jo være, fordi statsministeren mener at kunne pege på flere områder eller bare et enkelt, hvor der er et påtrængende samfundsmæssigt behov.

Og jeg kunne da godt tænke mig, at vi allerede her ved indledningen af debatten fik at vide, hvor statsministeren og dermed regeringen finder et påtrængende samfundsmæssigt behov for at ændre grundloven, for i Dansk Folkeparti kan vi ikke finde det påtrængende samfundsmæssige behov. Men det er et glimrende udgangspunkt at have, at der skal være det, for at man kan gå i gang med en grundlovsændring, og derfor er vores konklusion jo nødvendigvis også, at så skal man slet ikke gå i gang med arbejdet.

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Hr. Jann Sjursen for en kort bemærkning og derefter hr. Søren Søndergaard, og så får statsministeren lejlighed til at svare.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Statsministeren afsluttede sin tale med at understrege, at det er afgørende, at vi får gang i debatten, og det blev ikke blot sagt i afslutningen, men også tidligere i talen.

Jeg må indrømme, at jeg sådan set synes, det er en bemærkelsesværdig betragtning, statsministeren kommer med og lægger så afgørende vægt på: som om der ikke har været nogen debat om grundloven.

Vi fremsatte altså et forslag i 1989, og SF har gjort det i et par omgange, og der har været intensive grundlovsdebatter i pressen fra tid til anden, uanset hvor mange der sidder på lægterne i dag. Så jeg synes, det er et helt besynderligt udgangspunkt at fremstille det sådan, som statsministeren gør i dag: som om der overhovedet ikke har været nogen debat om grundloven og vi først skal til at løbe den debat i gang.

Der har været masser af debat om grundloven og om behovet for eventuelle ændringer i den. Problemet er sådan set bare, at regeringen ikke har taget stilling til, hvilket tema der skal sættes til debat, og hvilket tema regeringen selv ønsker at fremme i en debat om et eventuelt behov for grundlovsændringer.

Og lad mig så bare til sidst sige, at det ene regeringsparti har da selv bidraget gevaldigt til den debat, der har været om grundloven i de sidste 10 år i hvert fald.

Søren Søndergaard (EL):

Jeg skal ikke forholde mig til, i hvilket omfang statsministeren gik uden for manuskriptet eller lod sig rive med, men blot konstatere, at vi faktisk synes, det, statsministeren sagde, var ganske udmærket. Og i stedet for at se det som et forsøg på at afskære en grundlovskommission eller en forfatningskommission kan vi jo tillade os at se det som et første skridt på vejen.

Og det er jo rigtigt, at skal der ske nogen ændringer, skal det være ændringer, der bliver vedtaget med i hvert fald et rimeligt stort flertal; ellers kommer der jo ikke nogen ændringer. Og hvis det så er den vej, regeringen ønsker at gå, synes jeg, vi skal sige: Tak for dét! Det er et første skridt.

Derfor vil jeg blot indskrænke mig til at høre, om statsministeren kunne udbygge det om høringerne en lille smule, altså med lidt flere tanker om formålet med dem, hvordan de skal foregå, og frem for alt hvordan det sikres, at variationen af forskellige holdninger kommer til udtryk i de høringer. Kan dét sikres, er det noget, som vi vil støtte.

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Tak for den, synes jeg, gennemgående positive tone, der er med hensyn til grundtanken om at debattere og diskutere, før vi overvejer, om det er klogt at gå videre, og før vi beslutter os for det.

Det gælder fru Birthe Rønn Hornbech og især fru Birthe Rønn Hornbechs understregning af bredden i den folkelige debat og dermed også hr. Jann Sjursen: Ja, det har været debatteret, og ikke mindst det ene regeringsparti har debatteret det flittigt og omfattende. Men alligevel mener jeg, at det er for tidligt at konkludere, for som det hedder i en af det andet regeringspartis yndlingsssange: »Er lyset for de lærde blot . . .?« Er det alene de lærde, der indtil dette øjeblik har diskuteret grundloven? Er grundlovsdebatten blevet folkelig i ordets allerbedste forstand? Er den blevet tilgængelig i ordets allerbedste forstand?

Jeg vil derfor – også til hr. Søren Søndergaard, som spørger, hvordan disse høringer så skal tilrettelægges og udbygges – lægge stor vægt på, at præsidiet under formandens ledelse får tilrettelagt høringerne, som præsidiet nu finder det rigtigst.

Så det er altså ikke noget, som jeg lægger op til at vi nødvendigvis skal beslutte. Men vi medvirker meget gerne, og jeg vil også meget gerne inspirere. Og jeg mener, at et af formålene med høringerne er at forholde sig til de tre forudsætninger, som jeg nævnte i mit indlæg før, og dernæst at give plads til forskellige synspunkter af juridisk karakter, men måske i virkeligheden først og fremmest af politisk og holdningsmæssig karakter. Det er meget, meget fundamentalt.

Og det gælder lige fra den del af paletten af synspunkter, som har været fremme i debatten, der handler om menneskerettigheder og beskyttelse af minoriteter, til en anden del af debatten, der handler om individet i forhold til staten og statens beskyttelsesforpligtelser i forhold til individet, altså »det dobbelte spor«, som jeg kalder det.

Kort sagt en meget bred debat, som jeg synes er fuldstændig fundamental. For hvis debatten om grundloven alene bliver en debat mellem – med al respekt – mennesker med juridisk ekspertise, så fjerner vi os fra grundlovens stærkeste fundament. Og derfor er det så vigtigt at kunne komme til orde under høringerne, ikke blot hvis man har en akademisk grad, men også hvis man har en holdning og en mening – jeg satte også streg under det med ildsjælene.

Hr. Aage Frandsen tror jeg jeg har svaret på, hvad hele ideen med høringerne er: Den er at sætte yderligere skub i debatten, at brede den ud, at sikre offentlighedens adgang til og indsigt i processen.

Ja, 1946 og årene derefter forløb anderledes. Men jeg tror, at hvis vi udpeger de forskellige forløb for grundlovsændringerne i de halvandet hundrede år, er der ikke så mange ligheder, bortset fra én gennemgående: at der var en bestemt stor sag, der fyldte, og som bar en grundlovsændring igennem. Hvis man husker det, var der ikke syv eller otte eller ti sager, men én stor sag, der fyldte i vores politiske historie.

Jeg siger ikke, at der nødvendigvis kun skal være én stor sag, der kan bære en ny ændring; jeg siger bare, at jeg er selv i tvivl om, hvorvidt der foreligger sådanne fundamentale samfundsmæssige behov, som kan begrunde en grundlovsændring. Men jeg mener ikke, at det alene er mig eller regeringen, der skal finde svaret. Svaret på – og det er til hr. Thulesen Dahl – hvorvidt der foreligger sådanne påtrængende samfundsmæssige behov, som kan begrunde en eventuel grundlovsændring, skal vi netop finde gennem bl.a. høringerne.

Ideen er altså, at vi nu intensiverer vores debat for ved gode gensidige indsatser at finde frem til, om vi har en situation, som kan begrunde, at vi politisk træffer beslutning om at gå videre. Det er det, der er formålet, som vi ser det, med høringsideen og hørings sagen, og jeg håber som sagt på en god debat.

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Hr. Jacob Buksti som ordfører.

Jacob Buksti (S):

Grundloven og spørgsmålet om en eventuel revision af den eksisterende grundlov har her i halvandet hundrede år for den første grundlov tiltrukket sig stigende opmærksomhed.

Kristeligt Folkeparti har fremsat forslag om nedsættelse af en forfatningskommission, og SF

har fremsat forslag om nedsættelse af en grundlovskommission, et forslag, der til forveksling ligner det, der blev drøftet i Folketinget i 1995 og i 1997 på foranledning af SF.

Socialdemokratiets principielle opfattelse af problemstillingen er da heller ikke ændret i forhold til tidligere. Socialdemokratiet mener, at der skal være en løbende og levende debat om grundloven.

Derfor er det også afgørende, at der skabes de rette betingelser for en sådan debat, også bredt i befolkningen. Man skal huske på, at uanset om der overhovedet er nogen, der stemmer nej, skal cirka halvanden million mennesker positivt stemme ja, for at en grundlovsændring i givet fald skal kunne vedtages.

Statsministeren har på regeringens vegne givet nogle bud på, hvilke faktiske forudsætninger der skal være til stede, før grundloven kan ændres. Og før vi som Folketing træffer den vidtgående beslutning at nedsætte en grundlovskommission med den opgave at komme med et forslag til en ny grundlov, er der en række betingelser, der bør være opfyldt:

En grundlov skal igennem et virkelig godt lovforberedende arbejde, også apropos lov-kvalitetsarbejdet.

Vi skal først og fremmest have en stærkere debat om de værdier, der kan ligge til grund for en ændring af grundloven, og hånden på hjertet: Det er vel ikke ligefrem den diskussion, som i dag optager danskerne mest.

Vi skal have en stærkere fornemmelse af, hvor partierne vil hen, og vi må rejse debatten med større styrke over for befolkningen. Folket skal til, før vi sætter eksperterne omkring et rundt bord. Hesten skal med andre ord foran vognen.

Derfor kommer en stærk debat før en grundlovskommission. Denne debat skal være en del af det fundament, en grundlovskommission kan arbejde på. Vi skal have indkredset, hvad projektet overhovedet går ud på, og hvad der i givet fald skal og kan bære projektet igennem.

Grundloven er jo først og fremmest borgerne, mens vi andre er de professionelle brugere. Grundloven garanterer alle danske borgere en række rettigheder og en række pligter. Den skærmer borgerne mod vilkårlighed fra lovgiverne og statsmagten.

Derfor er det i sidste instans også borgerne, der skal bestemme sig for en grundlovsændring ved en folkeafstemning. Grundlovsændringer

kan og skal ikke trækkes ned over ørerne på befolkningen.

Grundloven er skrevet i andre tider og afspejler som sådan både sprogligt og begrebsmæssigt disse tider. På denne måde er den en antikvitæt, men den forhindrer ikke folkestyret og retssamfundet i at fungere og udvikle sig.

Grundlovens 150-års-jubilæum kan naturligvis bruges til at afveje og få debatteret, om der er brug for en ny grundlov. Og fra Socialdemokratiets side vil vi pege på en række områder, som der kan være behov for at diskutere:

Hvor er grundloven for gammel og ude af trit med den faktiske virkelighed? Er de forfatningsretlige principper relevante i dag, og passer de til den internationale teknologiske og politiske udvikling? Hvilke nye områder som f.eks. miljø må en eventuel ny grundlov omfatte? Og hvad med f.eks. forholdet mellem stat, amt og kommuner eller åbenhed og offentlighed i forvaltningen?

Og hvad med udviklingen i det internationale samfund? Antallet af internationale konventioner er således vokset mange gange siden den sidste grundlovsændring, i 1953. Og menneskerettighederne er ikke tilstrækkeligt afspejlet i grundloven, og det var de måske ikke engang, da grundloven i 1953 blev vedtaget, 4 år efter vedtagelsen af FN's menneskerettigheds-erklæring.

Siden har vi også fået den europæiske menneskerettighedskonvention og talrige andre internationale konventioner. Det er en del af en global verden at regulere staternes samkvem med konventioner.

Der er også Amsterdamtraktatens forskellige bestemmelser om antidiskriminationsforbud og om offentlighed og åbenhed, som man må overveje konsekvenserne af.

Der er med andre ord behov for at udarbejde et moderniseringskatalog, før man går nærmere ind i selve grundlovssubstansen.

Grundlovsproblematikken handler imidlertid også om hele måden, som et politisk demokrati fungerer på. Hvad er demokratiets vilkår i det moderne samfund, og i hvilken udstrækning stiller det nye krav til grundlovens indretning? Er udviklingen i vores politiske demokrati og måden, det fungerer på, således, at det skal eller kan indrammes af ændringer i grundloven?

Derfor må en anden væsentlig del af debatten om grundloven handle om disse spørgsmål.

Og i fundamentet for en eventuel grundlovskommission må naturligt også indgå det udred-

ningsarbejde om magt og demokrati, som Folketinget selv har igangsat. I dette udredningsarbejde kommer der jo netop fokus på en række af de problemstillinger, som indgår i de to beslutningsforslag, Folketinget i dag behandler: forholdet mellem den lovgivende og den udøvende magt, forholdet mellem Folketinget og det omgivende samfund, decentralisering, forholdet mellem EU-lovgivning og dansk lovgivning, udviklingen i forholdet mellem individ, bruger og borger og begreber som magt og demokrati.

I Danmark har vi et levende demokrati, hvor der er stor interesse for lovgivernes arbejde, hvilket på det seneste er blevet klart understreget af hele diskussionen om den nye efterlønsordning. Og det er vel, når det kommer til stykket, den bedste garanti for, at det repræsentative demokrati faktisk fungerer.

Derfor skal vi også give den offentlige, folkelige debat en chance og vel ikke mindst, når der er tale om så afgørende beslutninger, som en eventuel ændring af grundloven er. Og derfor må vi starte med debatten og den politiske afklaring, sådan som statsministeren lige nu har foreslået, før vi starter de juridiske og forfatningsretlige overvejelser.

Sådan må det være, og derfor kan Socialdemokratiet ikke på nuværende tidspunkt støtte de to beslutningsforslag.

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Så er der korte bemærkninger fra hr. Aage Frandsen, hr. Keld Albrechtsen og hr. Jann Sjursen og derefter fra hr. Peter Duetoft og hr. Kristian Thulesen Dahl.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Uanset at hr. Jacob Buksti endte med den konklusion, at Socialdemokratiet ikke kan støtte de to beslutningsforslag, vil jeg alligevel godt kvittere for den meget positive tilgang til det, for jeg erindrer, at Socialdemokratiets ordfører ved tidligere lejligheder har været knap så positiv. Så siger jeg ikke mere om dét.

Så vil godt spørge hr. Buksti, om processen omkring en grundlov ikke vil være sådan, at når man signalerer til folket, at nu vil man godt diskutere de her ting med henblik på ændringer, og siger, at det faktisk er med henblik på ændringer eller i hvert fald kan blive med henblik på ændringer, så er det, folket begynder at interessere sig for det. For hvis man alene måler

folkets interesse på grundlag af en abstrakt diskussion, som man ikke ved, hvor fører hen, kan man godt risikere at konkludere, at folket ikke interesserer sig for det.

Hvis vi tager vores EU-afstemninger som en parallel, så er folket engageret i dem, fordi folket ved, at det også skal stemme på et tidspunkt. Hvis det derimod er en bred diskussion, så siger folket: Det er åbenbart noget, som – undskyld udtrykket – kun de lærde beskæftiger sig med. Og det er jo ikke kun de lærdes sag; det er jeg helt enig med statsministeren i.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

For et par år siden foreslog Folketingets daværende formand, Erling Olsen, at der skulle laves en grundlovsændring med henblik på Danmarks tilpasning til EU, altså problemet med § 20 i grundloven, men Socialdemokratiet støttede dengang ikke den tanke.

Nu var statsministeren inde på, at ved en grundlovsændring skal der i hvert fald være én stor ting. Og EU ville naturligvis være en meget stor ting. Det ville være en dårlig sag, men det ville være en meget stor ting.

Så jeg vil godt spørge hr. Jacob Buksti, om det stadig væk er Socialdemokratiets opfattelse, at der ikke er brug for nogen grundlovsændring i forbindelse med Danmarks medlemskab af EU. Det synes jeg er et meget afgørende spørgsmål. Hr. Jacob Buksti, som jo også er EU-ordfører, ved jo, at den tyske regering kræver, at der laves en EU-forfatning, altså at EU bliver en forbundsrepublik, og derfor er det spørgsmål jo noget, som man ikke undgår at tage stilling til i forbindelse med en grundlovsdebat herhjemme.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Jeg tror, der er en tendens til, at denne her debat kommer til at handle mere om form end om indhold, men jeg vil dog godt kvittere for, at hr. Jacob Buksti på Socialdemokratiets vegne i hvert fald forsøgte at lokalisere nogle områder, som kunne være interessante at diskutere i en proces, der kunne føre frem mod grundlovsændringer, og stillede mange spørgsmål, som var gode, og som også er vigtige på nuværende tidspunkt.

Men med hensyn til den debat, som både hr. Jacob Buksti og statsministeren efterlyste, synes jeg også, det er værd at bemærke, at partierne jo også i den sammenhæng har et ansvar. Hvis

der skal komme en folkelig debat, kræver det jo også, at vi selv gør det her til et projekt og selv tager stilling til, hvad det er for nogle ændringer, henholdsvis Kristeligt Folkeparti og Socialdemokratiet eventuelt bør være med til at gennemføre.

Det vil for alvor, tror jeg, kunne skubbe gang i debatten – mere end en debat om, hvorvidt vi skal have en kommission i dag eller i morgen eller nogle høringer – det, der for alvor kan skubbe debatten fremad, er, at de enkelte partier giver deres bud på, hvordan en ny grundlov skal se ud.

(Kort bemærkning).

Jacob Buksti (S):

Jeg er da glad for, at hr. Aage Frandsen opfatter mine meldinger som rimelig positive. Sådan var de faktisk også ment, og det er sådan set derfor – også apropos det, som hr. Jann Sjørnsen sagde her til sidst – vi er lidt optaget af at få startet på den rigtige facon. Og vi vil ikke drage konklusionen på forhånd. Derfor vil vi godt have diskuteret formen. Så kan vi siden tage stilling til, hvornår og hvordan vi skal lave indholdet.

Og jeg vil egentlig tage det, som hr. Aage Frandsen sagde, som en bekræftelse på, at det synspunkt, jeg har, er rigtigt, men bare med den modsatte konklusion af den, hr. Aage Frandsen kom til. Hr. Aage Frandsen sagde noget i retning af, at i processen omkring den grundlovsrevision er det vigtigt, hvilke signaler man sender til befolkningen, for at befolkningen skal blive engageret, osv. Og det er præcis det, jeg siger: Forudsætningen for, at vi kan få befolkningen engageret, er, at vi skaber et grundlag for, at befolkningen kan være med.

Det, som jeg frygter, hvis vi starter med en kommission, er, at så bliver der lukket af til den kommission, indtil den er færdig. Det er min vurdering, og det kan vi jo have en forskellig konklusion på.

Til hr. Keld Albrechtsen: Jamen det er helt åbenlyst, at grundlovens § 20 vil være en central bestemmelse, som man i givet fald skal tage stilling til. Alt andet ville være unaturligt alene af den årsag, at Højesteret jo er kommet med en anvisning af, at det ikke er sikkert, at den er klar nok.

Derfor er jeg sådan set enig med hr. Keld Albrechtsen i, at hvis, såfremt, i fald man skal til at lave grundloven om, kommer man til at diskutere § 20.

Jeg er også overbevist om, at i forbindelse med den diskussion, vi kommer til at have i forbindelse med høringerne osv., vil det være et af de elementer, som man bliver nødt til at forholde sig til, også af de årsager, som hr. Keld Albrechtsen er inde på.

Hvorvidt Socialdemokratiet så mener, at der er behov for en ændring af grundloven i den forbindelse, vil vi lade afvente de overvejelser. Så det afviser jeg ikke, at der kan blive tale om.

Endelig til hr. Jann Sjørnsen: Igen er jeg fuldstændig enig i, at det, det drejer sig om, jo præcis er, at vi skal have partierne frem med de ønsker og de synspunkter, der er, for at få gang i debatten. Og det er derfor, jeg siger: Lad os få startet en proces, hvor vi får det, og starte med det politiske og det folkelige og derefter gå over i det juridiske.

Så kan det være en smagssag, om man synes, man skal starte med en kommission. Det synes jeg ikke, for jeg har en sikker forventning om, at så får vi nogle eksperter og nogle fine folk til at sidde og diskutere i et lukket rum, og så kan alle de, der vil undgå en debat, bare henvise til den, indtil der kommer en rapport. Jeg vil hellere starte den anden vej fra.

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):

Så er det hr. Peter Duetoft for en kort bemærkning og derefter hr. Kristian Thulesen Dahl og så hr. Jann Sjørnsen.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Jeg er nu imponeret af folketingsmedlemmernes og ministrenes optimisme med hensyn til, hvordan man forestiller sig, at den brede folkelige debat om grundloven vil lyse ude i alle forsamlingshusene i disse år. Når vi ikke engang har kunnet få folk til at diskutere EU, som betyder så meget for deres dagligdag, hvordan i alverden skal man så gøre den debat folkelig? Hvis det skal lykkes, skal man i alt fald have en diskussion i Folketinget om facon og metoder, for ellers lykkes det ikke.

Men det, der kalder mig herop, er, at jeg er tilhænger af den proces, der bliver sat i gang. Og jeg kunne godt støtte Kristeligt Folkepartis forslag, og det vil jeg vende tilbage til i min ordførertale, men metoden med høringer osv. er udmærket. Men det er jo en velfungerende grundlov, vi har, som også statsministeren siger, og vi skal vel passe lidt på, at vi ikke opfinder nogle problemer, som ikke eksisterer. Og

dér tror jeg, jeg ved indledningen til denne her debat skal sige, at man godt kan se spøgelse.

Og det fører mig så over til, hvad hr. også Keld Albrechtsen har været inde på: Når nu både statsministeren og hr. Jacob Buksti siger noget om EU, kan det da godt være, at vi skal diskutere § 20. Men skal vi ikke i dag slå fast – og det vil jeg godt bede hr. Buksti om – at der er intet i § 20, der ville forhindre eksempelvis en ØMU-afstemning.

Det, jeg er bange for, er selvfølgelig, at når man nu sætter det her i værk, vil det derefter blive brugt af modstanderne som et argument for at lade være med at have en afstemning eller en debat om ØMU'en, fordi vi jo nu er i gang med at ordne grundloven, og det må vi så vente på.

Altså: Er Socialdemokratiet ikke enig i, at det her ikke må blive en undskyldning for at skyde nogle nødvendige beslutninger ud i en meget fjern fremtid?

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg synes faktisk, at starten af denne her debat er stærkt betænkelig. Det er jo, som om alle, ikke bare forslagsstillerne, men også Socialdemokratiets ordfører, har lagt sig på denne linje: Vi skal have en grundlovsændring; vi skal bare have det pakket rigtigt ind. Vi skal have engageret befolkningen og skabt en folkelig debat. Og derfor laver man et par høringer, hvor man så kan have nogle eksperter til at diskutere.

Er det slet ikke faldet nogen ind, at når der ikke er mere diskussion om grundloven rundt omkring i befolkningen, kan det være, fordi man faktisk synes, vi har en god grundlov, som på mange områder faktisk honorerer de krav, som vi har til grundloven? Kan det ikke være derfor, der ikke er demonstrationer ude på slotspladsen for at få lavet tingene om? Og er det egentlig ikke baggrunden for, at vi burde konkludere her i dag, at der netop ikke er baggrund for at påbegynde arbejdet med en grundlovsændring?

Og til hr. Jacob Buksti, som jo også er kommet på den tanke, at 150-året er en glimrende anledning til at påbegynde arbejdet med at diskutere en grundlovsændring: Hvorfor det? Det er da ikke et eller andet årstal, der skal afgøre, om vi skal diskutere en grundlovsændring. Det er da kun – hvilket statsministeren gudskelov også fik sagt i sin tale – hvis der er et sam-

fundsmæssigt påtrængende behov, vi skal diskutere det.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Jeg kan ikke lade være med at bemærke, at hvis demonstrationer på slotspladsen skulle være afgørende for, hvad vi skulle gøre her i Tinget, kunne vi sådan set godt pakke sammen, for der er hverken demonstrationer for eller imod det ene eller det andet derude.

Men til hr. Jacob Buksti vil jeg godt sige om Kristeligt Folkepartis beslutningsforslag om nedsættelse af en forfatningskommission, at jeg rent faktisk finder, at den model, som vi foreslår, og hvor regeringen efter forhandling med Folketingets partier nedsætter en forfatningskommission, faktisk rummer et vidt spillerum for kreativitet i regeringen og i Folketingets partier med hensyn til i fællesskab at finde ud af, hvordan vi vil bygge hele den proces op, der eventuelt skal føre til grundlovsændringer.

Det forløb, som kunne rummes inden for vores forslag – i hvert fald som jeg ser det – indeholder da bl.a. høringer. Og at en grundlovskommission ville sidde og tale med sig selv og andre lærde, sådan som nogle frygter, kunne jo forhindres ved, at den skulle forpligte sig til at være med til at skabe en folkelig debat.

Det kan sagtens rummes inden for den kommission, som vi lægger op til fra Kristeligt Folkepartis side. Den skal ikke nødvendigvis blot være et forum for nogle lærde, som sætter sig ned og snakker med hinanden og så kommer med et eller andet produkt på et tidspunkt. Med det beslutningsforslag, vi har har fremsat, er der fuld mulighed for at tænke lidt kreativt, men formen er som sagt ikke afgørende for os. Det kan også gøres anderledes, og høringer er da ikke nogen dum idé som sådan.

Jacob Buksti (S):

Til hr. Jann Sjursen: Netop! Det er jo præcis det, der er vores pointe, og derfor spiller vi positivt ud til en diskussion om det. Den eneste betragtning, som er afgørende for os, og som er grundlaget for hele vores holdning – og det er derfor, jeg slet ikke kan forstå hr. Thulesen Dahls indlæg, så enten må hr. Thulesen Dahl ikke have været her under min ordførertale, eller også har han altså en eller anden høre mekanisme, som i hvert fald ikke findes i de lægevidenskabelige ordbøger – er, at vi ikke vil starte med at drage konklusionen.

Jeg har ikke på noget tidspunkt sagt, at der er et behov for en grundlovsændring, og det er derfor, vi er meget, meget åbne for at diskutere det, både i forhold til SF's forslag og i forhold til Kristeligt Folkepartis. Vi er bare ikke sikre på, at konklusionen er, at der skal være en grundlovsændring. Det er præcis vores pointe, men vi vil da gerne have diskussionen, og derfor sagde jeg også – og nu skal jeg af hensyn til hr. Kristian Thulesen Dahl citere fra min ordførertale:

»Grundlovens 150-års-jubilæum kan naturligvis bruges til at afveje og få debatteret, om der er brug for en ny grundlov.«

Jeg mener ikke, jeg på noget tidspunkt har sagt, at der er brug for en ny grundlov. Det er faktisk det, som vi mener skal afklares, og som vi alle sammen har en forpligtelse til, også i lyset af det, som hr. Peter Duetoft siger, nemlig at man må jo erkende, at det ikke er sådan, at folk ligefrem står oven på hinanden for at diskutere det her såkaldte problem.

Som jeg sagde: Vi skal altså ende med at få ca. halvanden million mennesker til at stemme ja, uanset om der er én eneste, der stemmer nej, for at få det vedtaget – 40 pct. af de stemmeberettigede, kære venner! Det er noget af et projekt. Det er derfor, at det ikke er helt ligegyldigt, hvordan og hvorledes man gør det.

Så er jeg helt enig med hr. Peter Duetoft. Når jeg sagde, at der kan være mulighed for at overveje § 20, jamen så er det, fordi når man kommer i gang med diskussionen, vil det klart være et af punkterne. Men som situationen er i dag, er jeg da helt enig med hr. Peter Duetoft i, at da er der ingenting for mig at se i § 20, som overhovedet gør, at der skulle være problemer med en ØMU-afstemning, og at det derfor meget vel kan være, som også hr. Peter Duetoft siger, at hvis man kører det ind nu, så kan det være for at trække tiden endnu længere ud. Det er et synspunkt, jeg fuldt og helt kan følge.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Det var naturligvis interessant at lytte til hr. Duetofts motivanalyse, men jeg blev lidt bekymret over det svar, som hr. Buksti kom med første gang, han var inde på spørgsmålet om § 20, hvor han ligesom åbnede for, at det kunne jo godt være, at man, også i lyset af Højesterets dom, skulle ændre på § 20.

Jeg er også fuldstændig enig med hr. Duetoft i, at der er det problem, at hvis man f.eks. vil

lave en folkeafstemning om tilslutning til den fælles mønt, ja, så overskrider man grænserne for, hvad man kan bruge grundlovens § 20 til, fordi der står jo i grundloven, at det er kongen, der slår mønt. Så der har man grundlovsproblemet, og selvfølgelig vil vi henholde os til grundloven i den sag, vil jeg sige til hr. Duetoft. Det er jo da klart.

Men jeg vil godt spørge hr. Buksti igen, for jeg forstod det altså fuldstændig klart nu i anden runde, at Socialdemokratiet ønsker ikke nogen grundlovsændring på grund af EU-spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg forstår godt hr. Buksti og synes, at det kan være meget klogt, som jeg også tidligere forstod på statsministeren, at tage de høringer, før man så går videre. Men jeg er også enig med hr. Jann Sjursen i, at forudsætningen for, at de høringer sætter en debat i gang, er, at de forskellige partier melder ud, hvad de vil, for ellers kommer der ikke meget debat.

Man kan stille spørgsmålet på den måde: Hvad skal være den næste demokratiske landvinding, som en ny grundlov, hvis vi skal have en ny grundlov, skal stadfæste? Da man fik den første grundlov, var det måske 5 pct. af den danske befolkning, der stemte. Nu er det jo noget mere. Skal det være nedsættelse af valgrets alderen til 16 år? Hvad skal det være?

Derfor vil jeg godt spørge hr. Buksti, om det skal forstås på den måde, at når vi får de høringer, så vil Socialdemokratiet også aktivt gå ind og fremlægge sine synspunkter i forhold til ting, som partiet mener kunne være elementer i en landvinding og en bedre grundlov, også selv om konklusionen til sidst bliver, at det kan man altså ikke gøre, men altså spille ud med nogle ting, som vi kan få en diskussion om.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil godt spørge hr. Jacob Buksti, om han ikke har forstået vores forslag og vel også Kristeligt Folkepartis forslag på det punkt sådan, at den kommission, der skal nedsættes, skal bestå af folkets repræsentanter. Sådan er i hvert fald vores tankegang i det, og det står også udtrykkeligt, at det er folketingsmedlemmer, eventuelt suppleret med nogle, som Folketinget udpeger, altså på nogle partier vælger

nogle andre i nogle situationer. Men det er ikke eksperter.

Jeg vil godt spørge hr. Buksti, om han ikke er enig i, at den tradition, der har været, når man skal skrive en grundlov, nemlig at det er folk – det var Monrad, det var Eriksen, det var Zahle, og hvad de hed, det var dem, der sad for bordenden, og det var deres kolleger i Folketinget, der sad ved siden af; så havde man nogle jurister, der kunne fortælle dem om noget en gang imellem. Men er hr. Buksti ikke enig i, at en grundlov skrives af ganske almindelige mennesker som hr. Buksti og mig, og ikke af nogle statsretskyndige; de kan give os råd?

Så vil jeg også spørge hr. Buksti, om det ikke er rigtigt forstået, at et tema, som Socialdemokratiet – det forstod jeg også på statsministeren – vil føre frem, er menneskerettighederne, både de politiske frihedsrettigheder, hvor det er rent oldnordisk, når man læser, hvad der står i selve grundloven, og så er der en masse forfatningsmæssige ting, der er kommet til, og det andet er de sociale rettigheder, hvor det selvfølgelig er en politisk diskussion, i hvilket omfang de skal ind, men at det er et tema også, sådan at man ikke begynder at tale om alt andet. Men jeg går ud fra, at det er så dér, Socialdemokratiet også vil melde ud, hvad det er, man vil være med til.

(Kort bemærkning).

Jacob Buksti (S):

Først til hr. Keld Albrechtsen: Jeg skal bare sige, at det er ikke sådan, at når Socialdemokratiet går ind i den her diskussion, så har vi på forhånd sagt, at der skal være en ændring af grundloven på grund af EU. Hvis det var tilfældet, var vi startet for lang tid siden. Det er faktisk ret lang tid siden, at der kom en højesteretsdom osv. Så jeg kan godt slå fast, at det er ikke det, der vil være vores hovedindgang.

Det, jeg siger, er bare, at når vi kommer i gang med processen, vil jeg da være noget forbløffet, hvis det ikke er det aspekt, man kommer til at diskutere. Ellers er jeg sikker på, at hr. Keld Albrechtsen nok skal bringe det ind i debatten. Det er ikke for at sige, at det er et mindre problem; det er faktisk et meget relevant problem.

Til hr. Søren Søndergaard: Ja, præcis det, det drejer sig om, er jo, ud over at få en række synspunkter frem, også det, som jeg sagde i min ordførertale: at få partierne til at melde deres synspunkter af forskellig art ud.

Det har Socialdemokratiet også tænkt sig at gøre, bl.a. på en række af de punkter, som hr. Aage Frandsen er inde på her til sidst. Det er klart, at det er menneskerettigheder, det er socialrettigheder, det kan være ligestilling, det kan være en række ting omkring fællesskab og borgere og sådan nogle ting – en række ting, hvor der er en udbygning, modernisering, kvalificering af grundloven.

Det er det eneste, som kan være projektet, og problemet er, om det er nok til at bære det igennem. Det er den vurdering, der vil være. Politisk tror jeg, at vi er meget på linje, hvad det angår, og jeg er fuldstændig enig med hr. Aage Frandsen i, at den danske tradition for, hvem der skriver grundloven, hvem der laver sådan en, holder vi fast i.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Hr. Buksti holder fast i, at man jo ikke kan lave nogen konklusioner, før man har haft debatten. Nej, det er klart, og derfor så tager vi også med glæde debatten.

Hvorfor er det så, at Socialdemokratiet er så forhåbet på at få flyttet debatten f.eks. her fra Folketingssalen og over til nogle høringer, hvor nogle eksperter og nogle andre inviterede kan sidde og diskutere og efterfølgende rådgive Folketinget og hr. Buksti og hans socialdemokratiske kolleger om, hvorvidt der er behov for en grundlovsændring?

Altså vi har debatten her. Det fornemste sted at diskutere, om der er behov for en grundlovsændring, må vel være her i Folketingssalen, hvor vi kan diskutere, om der er et indholdsmæssigt behov. Derfor kan det ikke nytte noget, at hr. Buksti under den her førstebehandling af disse to beslutningsforslag alene stiller spørgsmål og på ingen måde giver os et indblik i, hvad der er baggrunden for, at Socialdemokratiet vil igangsætte denne debat med efterfølgende mulighed for nedsættelse af en kommission, som kan forberede en grundlovsændring.

Altså hvor er det præcis, Socialdemokratiet mener, at den nuværende grundlov ikke er god nok? Når det drejer sig om menneskerettigheder, som det bliver nævnt, er den danske grundlov jo præcis ikke til hinder for, at vi kan tiltræde menneskerettighedserklæringen og dermed give nogle ekstra rettigheder i forhold til det, der står i grundloven, for at tage det som et eksempel.

Når det drejer sig om SF's forslag om flere folkeafstemninger, er der intet til hinder for, at Folketinget her kan bestemme, at vi skal have flere folkeafstemninger. Altså hvor er det, grundloven sætter de her begrænsninger, som er så snærende, at der er et behov for at påbegynde den her diskussion og så endda tage den et andet sted end her i Folketingssalen?

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Det, der kalder mig på talerstolen igen, er hr. Jakob Bukstis forrige indlæg, hvor man ligesom får det indtryk, at hr. Buksti mener, at når der er nedsat en grundlovs- eller forfatningskommission, så har man allerede truffet beslutning om, at der skal ske ændringer i grundloven.

Dertil vil jeg bare sige, at det er ikke den opfattelse, jeg har, det er ikke den opfattelse, vi har i Kristeligt Folkeparti. Jeg mener stadig væk, at inden for rammen af det, der er vores beslutningsgrundlag, og den proces, som det kan lægge op til, ved at regeringen forhandler med Folketingets partier om, hvordan processen skal se ud, kan det jo godt være, at man deler det op i flere etaper. Det vil give mulighed for, at man efter en indledende, analyserende fase med eller uden høringer i virkeligheden gør regnebrættet op og siger: Så kan vi med de muligheder, der er, og de ønsker, der er hos partierne for grundlovsændringerne, gå videre, gøre det i forhold til, at det skal bære igennem ved en folkeafstemning.

Jeg synes bare, det er vigtigt for mig at understrege på det tidspunkt her, at jeg ikke synes, at der nødvendigvis er en automatik i forhold til det, at når der er nedsat en forfatnings- eller grundlovskommission, så skal vi under alle omstændigheder køre videre til den bitre ende, også selv om det måtte betyde, at vi får et nej ved en folkeafstemning. Sådan spiller klave-ret ikke for Kristeligt Folkeparti i hvert fald.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Jeg må gøre hr. Keld Albrechtsen ked af det ved at sige, at det, hr. Keld Albrechtsen sagde, vi var enige om, er vi ikke enige om. Men det må jeg jo slet ikke sige heroppe, fordi jeg skal sige noget til hr. Buksti.

Så derfor vil jeg gerne sige til hr. Buksti, at jeg håber, hr. Buksti har opfattet mig korrekt, når jeg siger, at der er intet i den nuværende grundlov, der er til hinder for eksempelvis en

ØMU-afstemning, og at igangsættelsen af en høringsprocedure, en grundlovskommission, og hvad det måtte være, ikke kan tages til indtægt for et synspunkt, der siger: Nå, der er nok et problem; derfor vil vi ikke være i stand til f.eks. at tage stilling til ØMU'en inden for de nærmeste år. Altså det, at man går i gang med en debat om grundloven og dens indhold, indebærer ikke en bremse på f.eks. det projekt, for det er inden for den nuværende grundlov.

Det var det, jeg mente, og jeg håber, jeg sagde det klart før. Så jeg vil gerne spørge hr. Buksti, om han opfattede mig sådan.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil godt spørge hr. Buksti, om ikke Socialdemokratiet er enig i, at hvis man skal tage det her en lille smule alvorligt, uanset hvad man ender med som konklusion, om man skal have en ny grundlov eller ej, så forudsætter det, ud over at man åbner op for, at Folketinget via Præsidiets arrangerer høringer, at vi så også får diskussioner ude blandt folket.

Det vil sige: Er Socialdemokratiet indstillet på, at i den her proces, som i hvert fald skal prøves af, deltager hr. Buksti og jeg ligesom tidligere fru Birthe Rønn Hornbech og jeg i diskussioner ude på højskoler og forskellige steder for at få afprøvet, hvilken interesse der er for grundlovsændringer, og netop også nok for at få folk gjort opmærksomme på, hvad der står og ikke står i grundloven? Det må jo være en del af den dér proces, for hvis det kun er to høringer i Folketinget, hvor man beder nogle jurister om at komme, så er der jo ikke meget folkelighed i det.

Så jeg håber, Socialdemokratiet er indstillet på, at det er en proces, som nogle af os jo har været igennem, og derfor synes jeg, vi er kommet et stykke. Vi mangler at få hr. Buksti med, og det regner jeg med at vi får.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hr. Peter Duetoft må naturligvis undskylde, at jeg var enig med ham. Men nok om det.

Jeg vil godt spørge hr. Jacob Buksti: Er det rigtigt forstået – det står jo klart på lystavlen nu – at Socialdemokratiet ikke ønsker en grundlovsændring på grund af EU-spørgsmålet? Det vil sige, at så kan vejen være banet for, at man kan have en god debat om de ting, der kan

være væsentlige, f.eks. menneskerettigheder, politiske rettigheder osv., osv.

Men jeg vil godt spørge hr. Buksti: Vi er vel enige om – og der er jeg vel også enig med hr. Duetoft, det bliver jeg nødt til at sige – at der er en grænse for suverænitetsafgivelsen, sådan som den nuværende grundlov ligger? Den grænse blev afgjort af Højesteret, som jo fastslog, at der er altså skridt, som man ikke kan tage inden for rammerne af grundlovens § 20. Og jeg tolker hr. Jacob Bukstis svar nu sådan, at Socialdemokratiet ikke ønsker at udvide disse grænser, og derfor må Socialdemokratiet selvfølgelig også respektere dem, hvis der kommer planer om folkeafstemninger om f.eks. ØMU'en.

(Kort bemærkning).

Jacob Buksti (S):

Ja, man kan jo snart blive helt bekymret over, hvem der er enig med hvem og hvornår og hvorfor, i hvert fald når man som tredje part nærmest skal være dommer i det. For jeg må tilstå, at jeg tror nok, jeg var enig med hr. Peter Duetoft i, at hr. Peter Duetoft ikke var enig med hr. Keld Albrechtsen, som siger, at han var enig med hr. Peter Duetoft. Når så hr. Keld Albrechtsen nu siger, at hr. Keld Albrechtsen er enig med hr. Peter Duetoft, så er jeg bange for, at talletiden bliver overskredet, så det skal jeg lade være med at gå længere ind i. Men jeg vil bare konstatere, at jeg i hvert fald er enig med hr. Peter Duetoft.

Til hr. Thulesen Dahl vil jeg bare sige, at jeg synes hr. Thulesen Dahls indlæg heroppe bekræftede til fulde, hvorfor man også skal føre debatten derude, som hr. Aage Frandsen siger, ude på højskolerne, ude i befolkningen, for hvis grundlaget for den folkelige debat alene skulle være den debat, vi hører her, så ville jeg godt nok blive noget bekymret.

Så jeg har ingen problemer med den nuværende danske grundlov i retning af, at den skulle være for snærende. Det, som er problemet, er, at nogle mener, at den måske ikke er særlig præcis på nogle punkter.

Så vil jeg sige til hr. Jann Sjursen: Jamen det er rigtigt, at det kan være en strid om, hvor vi starter og slutter. Og det kan da godt være, at vi ender dér, hvor hr. Jann Sjursen siger. Det eneste, jeg bare siger, er, at vi vil ikke starte med at konkludere, for jeg er ikke helt sikker på, at det er sådan, at hvis man sætter sådan et stort skib i søen, at man så derefter bare sejler det ind på en revle og står af, om det ikke er sådan, at man

måske nok vil sejle det i havn og derved, at man i kraft af det lægger nogle signaler ind om, hvor man egentlig vil hen, før man har fået debatten. Det er det, som er vores udgangspunkt, og det er derfor, jeg egentlig ikke mener, vi er så afgørende uenige, bortset fra at det lidt er spørgsmålet om, hvordan vi griber processen an.

Til hr. Aage Frandsen: Jamen igen; det er lige præcis det, som jeg mener; de her såkaldte høringer, eller hvad vi nu skal lave, skal jo ikke bruges bare som beskæftigelsesterapi for sådan nogle som os og andre. Nej, de skal netop bruges, for at man får et grundlag for at skabe den debat ude omkring og forhåbentlig også får medierne til at interessere sig en lille smule mere for det, men netop får en folkelig debat rundtomkring, for ellers nytter det jo virkelig ingenting overhovedet.

Det er derfor, at det drejer sig om at få indrammet: Hvad er det overhovedet for et projekt, vi er i gang med? Altså hvad skal grundloven gå ud på? Og derfor også det dér katalog, der indrammer, hvad partierne vil, for grundloven er jo altså ikke sådan en almindelig lov. Det er nogle rammer; det er nogle værdier; det er nogle principper. Det er det, vi må diskutere, og det er det, jeg synes, det er meget vigtigt at få prøvet af; så jeg deltager gerne i den udstrækning, min tid tillader det, i at rejse rundt diverse steder.

Så skal jeg bare igen sige til hr. Keld Albrechtsen: Det er altså sådan, at det ikke er EU som sådan, som gør, at vi synes, det er interessant at diskutere grundloven. Det er det altså ikke. Det eneste, jeg siger, er, at når vi kommer til at diskutere det, så er det da en problemstilling, der er interessant.

Der er da også en interessant problemstilling omkring afgivelse af suverænitet. Hvor absolut er den i forhold til en samfundsudvikling, i forhold til verdens internationale udvikling? Det er da interessant.

Det er da ikke det samme som, at fordi man én gang har sagt sådan, at så er det i al evighed sådan. Hvis verden ændrer sig, gør man det måske på en lidt anden facon for at opnå det samme, som man oprindeligt ville med § 20.

Derfor diskuterer vi det gerne, men det er ikke vores udgangspunkt.

Tredje næstformand (Poul Nødgaard):
Fru Birthe Rønn Hornbech som ordfører.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Forslagsstillerne skal have tak for, at vi også her i Folketinget i året for grundlovens 150-års-jubilæum får lejlighed til at drøfte partiernes holdning til en ny grundlov.

Vi er i Venstre med vore historiske rødder, der kan føres tilbage til folkestyrets undfangelse og fødsel, selvsagt levende optaget af folkestyrets vilkår i dag og i fremtiden.

Folkestyret skal der, som statsministeren så udmærket udtrykte det, kæmpes for hver dag. Og ingen steder er folkets indflydelse så tydeligt nedfældet som i grundlovens bestemmelse om proceduren for en ny grundlov. Ikke blot skal to folketing vedtage grundlovsteksten, men der kræves et mellemliggende folketingsvalg, hvor grundloven er valgtemaet, og hvor Folketinget altså sammensættes efter vælgernes holdning til grundloven.

Endelig skal en grundlovsændring til folkeafstemning og vedtages med en stor andel ja-stemmer efter en konstruktion, hvor sofa-vælgerne nærmest tæller som nejstemmer.

Der er naturligvis en god grund til, at grundlovsproceduren er så omstændelig. Dels skal en ny grundlov være udsprunget af folkets krav og ikke blot af markeringsiver her i Folketinget, dels skal en grundlov, netop som navnet siger, alene beskæftige sig med de grundlæggende principper for et folkestyre.

Vi mener ikke i Venstre at have observeret et folkeligt krav om en ny grundlov, og vi ser ikke i øjeblikket et påtrængende behov for ændringer. Tidligere debatter her i Tinget har da også vist, at der ikke er rejst en eneste sag, der kan bære en grundlovsændring igennem med et bredt flertal.

Ikke desto mindre finder vi i Venstre, at det er vigtigt, at grundlovsjubilæet benyttes til at besinde os på folkestyrets vilkår, og vi vil i Venstre aktivt medvirke til den folkelige debat, og at den holdes i god.

Der er mange emner i det forslag, SF har fremsat, som vi meget gerne vil drøfte, også i den folkelige debat og også på højskoler, som hr. Aage Frandsen og jeg har gjort det før.

Og vi finder naturligvis som Kristeligt Folkeparti, at hele værdidiskussionen er meget væsentlig. Venstres dagsorden for et folkestyre tager udgangspunkt i et grundlæggende frihedssyn, der ikke mindst giver sig til kende i vores fundamentale syn på forholdet mellem stat og individ. Vi ønsker i Venstre en forstærket beskyttelse af det enkelte menneskes frihedsret-

tigheder og en tilsvarende begrænsning af det offentliges indblanding i den enkeltes liv.

Der, hvor der nødvendigvis må lovgives, skal den enkeltes retssikkerhed stærkt forbedres. Jeg skal i dag særlig henvise til fem områder, hvor der efter Venstres opfattelse er brug for en særlig opstramning af frihedsrettighederne den dag, vi måtte blive enige om at fremsætte et grundlovsforslag. Og disse frihedsrettigheder er også – for at bruge statsministerens udtryk – beskyttelsesrettigheder.

For det første ejendomsretten. Grundlovens bestemmelser er efter Venstres opfattelse aldeles udhulede. Vi ønsker at sikre den private ejendomsret og forbedre mulighederne for fuld erstatning, hvor ekspropriation må finde sted. Vi vender os imod den udhuling, der er sket af ejendomsretten ved, at der gennem lovgivning fastsættes flere og flere erstatningsfri reguleringer med den virkning, at ejendomsbesidderens rådighedsret uden kompensation indskrænkes den ene gang efter den anden.

For det andet: Husfredens ukrænkelighed er gennemhullet til det ukendelige. Der er brug for en langt bedre beskyttelse. Grundloven bestemmer jo i dag, at boligen er ukrænkelig, og at husundersøgelse, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer samt brud på telegraf- og telefonhemmeligheden ikke må finde sted undtagen efter retskendelse, eller hvor loven hjemler en særegen undtagelse.

Denne særegne undtagelse er blevet til langt mere end 100 beføjelser for alle mulige myndigheder. De vader rundt i folks boliger og foretager alle mulige undersøgelser og efterforskning. Det sker ikke blot uden retskendelse, men endda at der overhovedet er fastsat retsgarantier for borgerne.

For det tredje: Med disse manglende retsgarantier er den personlige frihed udsat for et massivt angreb. Mens vi venter på en ny grundlov, der prioriterer den personlige frihed højere, har vi i Venstre foreslået, at der nedsættes en retssikkerhedskommission, der kan komme med udkast til regler, der sikrer borgerne mod helt vilkårlig kontrol, overvågning, registrering, mistanke og efterforskning.

For det fjerde: Foreningsfriheden er helt grundlæggende i et demokrati. Men denne foreningsfrihed må også omfatte borgernes frihed til selv at bestemme, hvilke foreninger man vil være medlem af, og retten til at bestemme, om man overhovedet vil være medlem, f.eks. af en fagforening.

Det er utåleligt, at foreningsfriheden i virkeligheden er blevet til foreningstvang, og at det er nødvendigt med en ny grundlov til beskyttelse af det enkelte menneske mod denne foreningstvang. Det er ufatteligt, at de, der ustandselig påberåber sig menneskerettigheder, på samme tid fastholder fagforeningstvangen gennem eksklusivaftaler, hvor lønmodtagere og arbejdsgivere er tvunget ind i bestemte faglige foreninger for at kunne få arbejde eller få lov til at drive erhverv.

Og endelig for det femte: Ytringsfriheden. Ytringsfriheden har været grundlovsfæstet hele tiden siden 1849, men ytringsmåderne er blevet mere mangfoldige, og det er naturligt, at der ved en grundlovsændring tages højde for de mange nye kommunikationsmåder. Men ytringsfriheden har jo to sider, og begge sider bør være grundlovssikrede.

Ytringsfriheden er naturligvis retten til at ytre sig i skrift og tale og gennem allehånde moderne kommunikationsmidler; men i ytringsfriheden ligger jo også informationsfriheden, altså befolkningens ret til at modtage informationer. Vi lægger i Venstre meget vægt på at få grundlovssikret massemediernes – og dermed borgernes – ret til at modtage oplysninger om alle emner af offentlig interesse og til at kritisere både politikere og samfundsmæssige institutioner uden statsmagts indblanding. Der bør ikke være andre begrænsninger i ytringsfriheden end dem, der følger af andre frihedsrettigheder, først og fremmest naturligvis retten til et privatliv.

Men det er jo ikke nok at have disse rettigheder. Det er jo ikke nok at have ret, hvis man ikke kan få sin ret. Derfor bør det også drøftes, om der mere præcist i vor forfatning skal fastslås en lettere adgang for borgerne til at få ret over for det offentlige. Og det bør drøftes, om det direkte skal fremgå af grundloven, at enhver borger til enhver tid kan indbringe et grundlovsspørgsmål for Højesteret.

Ved en kommende grundlovsændring ville det tillige være naturligt, at vi drøfter, om nogle af retsgrundsætningerne som f.eks. lighed for loven og kravet om klarhed og forudsigelighed i lovgivningen skal nedfældes i grundloven, for det jo har vist sig, at Folketinget ikke altid lever op til disse selvfølgelige krav, som allerede Jyske Lov fra 1241 stiller til gode love.

Disse emner og mange andre ønsker vi at diskutere i den kommende tid; men vi finder ikke, at tiden er inde til nedsættelse af en

grundlovskommission. Men vi vil i Venstre gerne bidrage til, at Folketinget får et beslutningsgrundlag, der bliver bedre, for afgørelse om, hvorvidt der skal fremsættes forslag til ny grundlov.

Jeg skal derfor i dag på Venstres vegne gentage det forslag, som Venstres formand, hr. Anders Fogh Rasmussen, fremsatte ved årsskiftet som en opfordring til statsministeren.

Venstre foreslår, at der nedsættes et udvalg af eksperter i statsret for at få kortlagt de punkter, hvor der eventuelt måtte være juridiske behov for ændringer i grundloven, bl.a. under indtryk af udviklingen i internationale konventioner, i den teknologiske udvikling og i udviklingen i lovgivningen i det hele taget siden 1953.

Når et sådant ekspertudvalg så havde afgivet sine udtalelser – og jeg vil godt understrege, at vi forestiller os ikke, at sådan et ekspertudvalg skal komme med udkast til en ny grundlov, netop ikke, men de skal komme med forskellige juridiske betragtninger, som vi så kan forholde os til – så kunne vi som partier, som Folketing vurderer, om der er behov for at nedsætte en kommission til at forberede en ny grundlov.

Naturligvis bør et sådant udvalg nedsættes af Folketinget og med reference til Folketingets Udvalg for Forretningsordenen. Derfor opfordrer vi formanden for det største parti i Folketinget, statsministeren, til at undersøge, om der måtte være flertal for Venstres forslag om at nedsætte et ekspertudvalg, der i bekræftende fald kan nedsættes af Udvalget for Forretningsordenen.

Og jeg skal gentage, hvad jeg sagde i min korte bemærkning, at jeg ser ikke nogen modsigelse eller nogen modsætning mellem Venstres forslag og statsministerens forslag om en høring, som vi også godt vil være med til.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Ligesom vi fra SF's side synes, at statsministerens og senere Socialdemokratiets idé om høringer var udmærkede, synes vi også, at ideen om at bede nogle eksperter om at kigge på tingene kan være fornuftig.

Jeg lagde mærke til, at fru Birthe Rønn Hornbech brugte udtrykket, at det skulle være eksperter i statsret. Er det ikke for snævert? Er det ikke bedst at tænke lidt bredere?

Og i den forbindelse: Er det ikke primært omkring menneskerettigheder, at problemet

måske er, og er det ikke omkring det internationale, i forhold til internationale konventioner i det hele taget og internationalt samarbejde, at problematikken særlig er?

Så vil jeg også spørge fru Birthe Rønn Hornbech, om ikke det er sådan, at vi rent faktisk har fået ekstremt meget litteratur på det her område i de senere år netop af de pågældende eksperter.

Jeg har taget nogle bøger med i dag, nogle af de senest udkomne. Den allerseneste er fra sidste år om grundloven og menneskerettighederne, en interessant bog.

Så vil jeg stille spørgsmålet til sidst til fru Birthe Rønn Hornbech: Netop fru Birthe Rønn Hornbechs argumentation om, at grundlovens ånd og bogstav ikke overholdes, er det ikke et argument for, at vi er nødt til at kigge på ånd og bogstav, og netop også bogstav?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Nu fyrede fru Birthe Rønn Hornbech lige en salve af mod os, der forsvarer eksklusivparagrafferne.

Derfor vil jeg godt spørge fru Birthe Rønn Hornbech, om jeg forstod hende korrekt, at hun sådan set vil aflive arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet, herunder altså ret til at ansætte, hvem arbejdsgiveren ønsker.

Altså eksklusivaftalerne er jo grundlæggende set en aftale mellem arbejderne og arbejdsgiveren om, at der på en given virksomhed kun skal ansættes folk, der er medlem af en bestemt faglig organisation.

Den ret for arbejdsgiverne til at træffe beslutning om, hvem der skal ansættes, vil fru Birthe Rønn Hornbech altså aflive. Er der andre dele af arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet, som skal indskrænkes? Eller er det kun lige den ret, som forsvarer lønmodtagerne, der skal indskrænkes?

(Kort bemærkning).

Jacob Buksti (S):

Jeg vil da godt i den almindelig åbne og positive ånd, der eksisterer her i dag, sige, at vi synes da også, at det forslag, som fru Birthe Rønn Hornbech kommer med, lyder tilpas interessant. Men jeg er også enig med hr. Aage Frandsen i, at spørgsmålet her er, hvad det er for en type mennesker, det i givet fald skal være, og især hvornår. Altså vi har hverken åbnet eller

lukket for, at man kan bruge det der instrument, men vi synes, vi skal starte med at indkredse problemstillingerne. Så kan det være, at vi skal gå i gang med den der type diskussion, men det må vi jo diskutere.

Nu opstillede fru Birthe Rønn Hornbech sådan et katalog af synspunkter på det, som blev kaldt for beskyttelsesretten, og som vel alt sammen flugtede meget godt med Venstres syn sådan på individet og individets rettigheder. Jeg vil godt spørge, om det også indgår i den der overvejelse, som Venstre gør sig: at individet en gang imellem må tage hensyn til fællesskabet, og at det derfor også en gang imellem måske er, at grundloven også skal beskytte fællesskabet, altså beskytte fællesskabet mod individet.

Er det sådan, at der slet ikke skal være noget om, at der måske skulle skrives noget om, at f.eks. naturen også havde nogle rettigheder, og at fællesskabet havde nogle rettigheder, eller er det kun det enkelte individ?

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Ja, meget kan man sige, men fru Birthe Rønn Hornbech var da i det mindste ret klar i sin tale om, at Venstre ønsker at få en grundlovsændring, og det synes jeg da er befriende.

Det, der er mit spørgsmål, er, hvordan Venstre i praksis forestiller sig, at man ville kunne skrive sig ud af de problemer Venstre rejser. Vi i Dansk Folkeparti er altså fuldstændig enige i de forskellige punkter, fru Birthe Rønn Hornbech nævner, hvor vi i vores tolkning af grundloven gerne vil have en større respekt for det, der står i grundloven. Men hvordan man skal skrive sig ud af f.eks. spørgsmålet om krænkelse af ejendomsretten, det vil jeg sætte et stort spørgsmålstegn ved. Hvis man læser § 73, er den jo rimelig klar. Hvordan man kan gøre den mere præcis i retning af at forhindre Folketingets flertal i at vedtage nogen af de love, Folketingets flertal har vedtaget, stiller jeg mig meget tvivlende over for.

I virkeligheden er det, der vel er tale om, at Højesteret skal tage det at være forfatningsdomstol mere alvorligt. Der fik vi jo gudskelov et gennembrud i forbindelse med debatten om Maastrichttraktaten, hvor Højesteret gik ind og i højere grad påtog sig den rolle, og det er vel den vej, vi skal gå, frem for at tro, at man kan skrive sig ud af problemerne og gøre f.eks. § 73 mere tydelig.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Både hr. Aage Frandsen og hr. Jacob Buksti var inde på, om det nu kun skulle være statsretseksperter. Nej altså, vi kan da diskutere, om man kalder dem alle sammen statsretseksperter eller vi absolut skal kalde nogle af dem, der også er professorer i statsforfatningsret, menneskeretlighedseksperter; det skal ikke komme an på det.

Hr. Aage Frandsen har jo fuldkommen ret i – han behøver ikke medbringe litteraturen, jeg kender den – at problemet jo netop er, at der er for meget. Derfor synes vi, det kunne være en god ting for Folketinget at få det beslutningsgrundlag, der kunne ligge i, at vi fik linet de forskellige eksperter op, fik en gennemgang af grundloven, for det er jo ikke det, menneskeretlighedslitteraturen gør; der er jo en anden indfaldsvinkel.

Så må jeg sige, at det selvfølgelig smerter mig, men jeg vidste det jo godt, at hr. Søren Søndergaard og jeg, som arbejder så glimrende sammen, jo selvfølgelig er helt grundlæggende uenige. Jeg mener det stik modsatte af hr. Søren Søndergaard. Der er jo netop ikke gennem eksklusivaftaler rettigheder for arbejdsgiverne, de er jo udsat for pression. Det er dét, det handler om, og det er dét, vi vil have ophævet.

Så var hr. Buksti inde på, om ikke man også skulle tage hensyn til fællesskabet. Jamen vi bestiller da ikke andet hver eneste dag, når vi lovgiver. Jeg vil godt sige, at vi har det grundlæggende udgangspunkt, der er anderledes end Socialdemokratiets, at det er fællesskabet, der er til for den enkeltes skyld, at fællesskabet udspringer af, at vi er en række enkeltmennesker. Det er ikke omvendt. Vi er arge modstandere af gruppetyranni.

Hr. Kristian Thulesen Dahl spørger, hvordan vi vil udforme grundloven. Jamen det har vi ikke lagt os fast på, det er netop ikke os, der foreslår nedsættelse af en grundlovskommission. Vi mener ikke, det haster. Det, vi har ønsket at pege på i dag, er de emner, som vi mener at vi skal koncentrere os om.

Hr. Thulesen Dahl ved jo også, at jeg bestendig har været ude med, at en grundlovsændring ikke er nødvendig. Det er lovgivningen herinde, der er for dårlig. Det er lovgivningen, der indskrænker frihedsrettighederne. Men netop fordi vi er så optaget af det grundlæggende frihedssyn i den daglige lovgivning, er det klart, at det naturligvis også vil give sig til ken-

de, når Venstre til sin tid skal diskutere en ny grundlov.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Fru Birthe Rønn Hornbech sagde igen det, som hun har sagt før: Grundloven er god nok. Vi lovgiver bare imod ånd og bogstav.

Det kan man kun gøre, fordi grundloven ikke er klar nok. Jeg ved, at på nogle punkter vil vi gå i hver vores retning, når vi skal skrive grundloven, men på andre punkter kunne det godt være, vi ville gå i samme retning. Man skal jo netop præcisere det sådan, at lovgivningsmagten ikke kan bryde grundloven. Jeg vil godt tage et eksempel: Det er ytringsfriheden, som oprindeligt startede med trykkefriheden, så blev det ytringsfrihed, og vi er helt enige i, at det også skal omhandle informationsfrihed. Der er ikke noget i grundloven, der er i modstrid med det, men lovgiverne kan lade være.

Pointen i de ting, som er i grundloven, er jo netop, at lovgiverne kan ikke lade være. Det gælder også, hvis man skal have nogle præciseringer omkring husfreden. Hvis man vil være mere præcis der, så er man nødt til at skrive det i grundloven, for ellers kan lovgiverne lade være, så er det det til enhver tid siddende flertal, der kan bestemme det.

Det, der er ideen med grundloven, er, at der er noget af det almengyldige, som et folketingsflertal ikke kan gå uden om.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Jeg synes, det var lige stærkt nok at høre fru Birthe Rønn Hornbechs udtalelse om eksklusivaftalerne, og at arbejdsgiverne var udsatte for pression.

Altså mig bekendt er arbejdsgiverne frit stillet til at nægte at indgå eksklusivaftaler, mig bekendt må Dansk Arbejdsgiverforenings medlemmer ikke indgå eksklusivaftaler, mig bekendt har vi andre steder set arbejdskampe, der gik i månedsvis, hvor arbejdsgiveren til sidst vandt og ikke kom ind under eksklusivaftaler. Det er deres egen kamp.

Spørgsmålet er så, når det er en grundlovsdiskussion, om vi skal redde folks egen kamp ved at ændre grundloven. Det er ikke min opfattelse, at fordi nogle arbejdsgivere ikke tør tage den kamp og det ville være lettere at have folketingsmedlemmer til at rende rundt og klare deres problem, skal vi rende rundt efter de

arbejdsgivere og sige, nå, så må vi hellere indskrive i grundloven, at sådan noget må man ikke. Det synes jeg er et misbrug af grundlovsdiskussionen, så jeg synes, fru Birthe Rønn Hornbechs eksempel var meget ilde valgt.

Jeg vil meget hellere have, at arbejdsgiveren stiller sig frem og siger: Vi er principielt modstander af den slags. Derfor kan man ikke på vores virksomhed gøre det. Så ville vi få noget larm med nogle fagforeninger, så ville de tage en arbejdskamp, og så ville nogen vinde, men det ville være en fair kamp. Det skal ikke føres ind i en grundlovsdiskussion i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg synes ikke rigtig, fru Birthe Rønn Hornbech svarede på de spørgsmål, der blev stillet af hr. Jacob Buksti, og det hænger måske lidt sammen med lige præcis spørgsmålet om individet og kollektivet og sammenhængen derimellem.

Fru Birthe Rønn Hornbech kritiserer eksklusivaftalerne, fordi de jo er udtryk for pression over for arbejdsgiverne, men vi har jo faktisk anerkendt som en grundlovssikret rettighed, at vi accepterer pression på arbejdsmarkedet.

Accepterer vi f.eks. ikke den pression, der består i, at vi har noget, der hedder strejkeret? Eller accepterer vi ikke den pression, der eksisterer ved, at vi har noget, der hedder retten til lockout? Eller accepterer vi ikke den pression, der ligger i, at en arbejdsgiver siger, at hvis ikke resultatet af en eller anden folkeafstemning bliver sådan og sådan, så lukker jeg min virksomhed og flytter den til udlandet? Eller hvad?

Så jo på arbejdsmarkedet er der meget pression, og det er klart, at når man har en situation, hvor der er meget pression, så må folk selvfølgelig slutte sig sammen for at stå stærkest mulig, og det er sådan set bare det, eksklusivaftalerne handler om.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Når hr. Aage Frandsen rejser spørgsmålet om, hvordan vi skal lovgive i grundloven, om det skal være sådan, at lovgivningsmagten skal pålægges at lovgive på en bestemt måde, så mener jeg vi er inde på et meget grundlæggende spørgsmål, som der ikke kan svares et klart ja eller nej på.

Vi mener, at grundloven skal fastsætte nogle rammer, og vi skal på den ene side fastlægge nogle klare grundlæggende rettigheder for den

enkelte borger, og vi skal på den anden side være meget varsomme med positivt at pålægge kommende Folketing at lovgive på en bestemt måde. Det vil blive en meget grundlæggende diskussion i det kommende arbejde.

Så er hr. Peter Duetoft og hr. Søren Søndergaard igen inde på eksklusivaftaler. Nu vil jeg altså godt sige, at det, som vi er optaget af, det, som vi har fremsat beslutningsforslag om her i Folketingssalen, er, at den enkelte borgers foreningsfrihed også fortolkes på den måde, at den enkelte borger ikke kan tvinges ind i en forening.

Det er hr. Søren Søndergaard, der har meget travlt med, hvad arbejdsgiverne må og ikke må. Det, vi holder os til, er, at foreningsfrihed, som ligesom de andre frihedsrettigheder efter grundlovens formulering gælder enhver, altså også skal gælde den omvendte situation, at man har frihed til at sige nej, også hvis man er ansat på arbejdsmarkedet, og den frihed er der jo ikke i dag.

Det kan godt være hr. Søren Søndergaard siger, at så slår man sig sammen. Ja, men vi er altså imod, at det gruppetyranni sker på bekostning af den enkelte.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Ja, det er jo en spændende frihedsdiskussion. Min påstand er: Friheden er der jo. Mig bekendt kan man ikke pålægge en ansat et specielt medlemskab med tilbagevirkende kraft, var jeg ved at sige. Der har vi lovgivningsmæssigt sikret, at folk ikke bliver smidt ud af deres job, fordi de ikke vil melde sig ind i en fagforening.

Men den anden frihed er da, at Jensen, der søger et job og får at vide, at en af konditionerne er, at han er medlem af den fagforening, da kan søge et andet job. Der er da ingen, der tvinger Jensen ind i det job. Det er da også en frihed til at vælge, og det, jeg angriber lidt, er, at vi via grundloven skulle gøre det sådan, at det valg bliver frataget folk, for de har jo altid lov til bare at gå ind og sige, nu vil de have det sådan og sådan. Sandheden er jo, at man altså kan sige: Der er nogle konditioner i den virksomhed, som jeg ikke vil gå ind på, så jeg må søge en anden arbejdsplads.

Jeg er enig med fru Birthe Rønn Hornbech i, at det er vigtigt for folk, der er på en arbejdsplads, at de ikke kan blive smidt ud, men det mener jeg også, vi har sikret i den lovgivning, der findes i dag. Den anden situation er så-

mænd den almindelig frihed, der er for det enkelte menneske til at vælge det ene eller det andet.

Henning Grove (KF):

En grundlovsdebat er vel meget naturlig i det jubilæumsår, hvor grundloven bliver 150 år, men en debat er ikke grundlag for at tage en beslutning om, at der nu skal nedsættes en kommission af den ene eller den anden slags.

Vi diskuterer meget her, om vores grundlov er god nok. Jeg må sige, at efter den stribe lovgivning, vi kan gennemføre efter vores grundlov, har den været meget fremsynet og har fungeret fantastisk godt, og da vi samtidig også ved, hvor utrolig svært det er at ændre i en grundlov, har jeg, efter at jeg har lyttet til debatten her i dag, næsten ikke fantasi til at forestille mig et bredt flertal her i salen skal blive enig om at ændre en godt fungerende grundlov.

Når jeg siger det, så vil jeg gerne tage udgangspunkt i SF's forslag, som jo er meget detaljeret. Det er så omfattende, at det faktisk er et kommissorium til den grundlovskommission, som SF ønsker at nedsætte. Jeg har næsten aldrig set et kommissorium, der er så tydeligt, som det er i SF's forslag.

Det første er, at menneskerettigheder skal præciseres. Jeg tror egentlig, det store flertal i den danske befolkning føler, at med den lovgivning, vi har haft mulighed for, og de konventioner, vi har mulighed for at tilslutte os, er menneskerettighederne godt tilgodeset i Danmark.

Når jeg så ser på kommentarerne til SF's forslag, ser jeg, at der er positive menneskerettigheder og der er negative menneskerettigheder. De positive er ret til noget, og jeg kan være enig i, det er positivt, at der er ret til foreningsfrihed.

De negative er frihed for staten, og der er jo ingen tvivl om, det lægges der slet ikke skjul på, at det er den private ejendomsret, der skal røres ved her. Det er da utrolig positivt, vi har en privat ejendomsret. Hvorfor er det negativt? Alene dér ser jeg den første hurdle for, at vi overhovedet kan blive enige om noget som helst.

Det næste, man så går ind på, er naturens rettigheder. Naturens rettigheder skal nu indskrives i grundloven. Jeg mener egentlig, vi har en stor grundlov for naturen. Alle naturbeskyttelseslovene er direkte tilrettelagt efter at beskytte naturen, og de har den kæmpe fordel, at hvis der kommer nye ting frem, så kan vi hurtigt rette dem.

Skulle vi nu til at skrive detaljeret om naturens rettigheder i grundloven, så skulle vi igen en grundlovsændring, hvis vi havde glemmer noget, og det sker jo her i Folketinget, at man glemmer noget, når man lovgiver. Det har vi opdaget flere gange. Derfor må jeg sige, at den grundlov, vi har, har givet store muligheder og giver fortsat alle muligheder for at beskytte naturen. Det eneste er, at vi skal blive enige om det her i Folketinget.

Må jeg spørge med hensyn til det tredje punkt, arbejdspladسدemokrati: Skal vi nu virkeligt til at indføre arbejdspladسدemokrati i grundloven? SF plejer ellers altid at sige, at det er noget, fagforeninger og arbejdsgivere ordner. Det her er måske så begyndelsen til økonomisk demokrati, der skal indføres i grundloven, fordi man ikke kan få det indført her i Folketinget?

Det samme gælder jo selvfølgelig brugerdemokrati. Ja, brugerdemokrati, det lyder så flot. Jeg mener, vi har forbrugerdemokrati. Forbrugerne kan købe, hvad de vil, de kan handle, hvor de vil. Skulle vi også til at skrive sådan noget ind i grundloven?

Når jeg gør meget ud af det, så er det, fordi selv om man nedsatte en grundlovskommission med eksperter og det hele, er betingelsen, at vi bredt i Folketinget er enige om, at der trænges til en revision af vores grundlov.

Det viser vel også lidt af vanskelighederne ved at blive enige, når vi ser på et andet punkt, nemlig om kommissionsdomstole og domstolsundersøgelser. Det vil SF også have skrevet ind i grundloven. Jeg erindrere mange diskussioner, lange og trange diskussioner, der har været i Udvalget for Forretningsordenen, for overhovedet at komme igennem med noget, der kunne ligne en beslutning på det her område. Skulle man så også til at skrive det ind i grundloven?

Med de eksempler har jeg vist, hvor vanskeligt det kan blive at få enighed om noget som helst, selv om man nedsætter en kommission.

Jeg synes dog, det værste, der er i SF's forslag, er, at man nu foreslår en A-grundlov og en B-grundlov. En A-grundlov skal vel nærmest være ligesom den grundlov, vi har i dag, men så skal den udfyldes med en stribe B-grundlove, hvor man vil diktere sådan og sådan og sådan, og for at gøre det helt tydeligt, hvor vanskeligt det er med en grundlov, så skal rettelser i A-grundloven ske efter de gamle præmisser, men i B-grundloven letter man på det hele. Det er ikke noget, der er godt. Jeg er ikke glad for, at man deler ind i A- og B-mennesker,

og skal man også til at lave en A- og en B-grundlov, så tror jeg ikke, befolkningen forstår noget som helst af det.

Fra konservativ side synes vi, vi har en klar og enkel grundlov, der også har en god folkelig opbakning, og så har den én stor fordel: den er let forståelig. Folk kan slå op i den, og de forstår den; også selv om den måske er lidt umoderne i sproget, så forstår man den. Man er fri for at skulle have jurister og eksperter til at fortælle én, hvad grundloven betyder. Det er en stor fordel.

En grundlov skal efter min mening ikke have mange ben. Den skal være klar og enkel. Jeg synes egentlig også, at vi kan være ret stolte af, at vores grundlov på mange områder har været brugt i de nye stater, og noget af det, der inspirerer SF til, at nu skal vores ændres, er vel, at de nye stater har skrevet andre ting ind, end vi har.

Men jeg har stor forståelse for, at hvis man har levet under et socialistisk styre i mange år, vil man gerne have skrevet noget ind om menneskerettigheder, man vil gerne tydeliggøre en masse ting. Det er forståeligt, at en ny stat gør det. Det er også forståeligt i Sydafrika, hvor man levede under et racetisk regime, at når man så laver en ny grundlov, laver man om på det. Det er letforståeligt. Men at vi skal til at lave vores grundlov om, som har fungeret godt, fordi de gør det andre steder, det er ikke noget godt grundlag.

Jeg har gjort klart, at vi gerne ser en debat, ingen problemer i det. Jeg tror også, vi får en stor debat, 150 år, det er et jubilæum. Jeg er heller ikke i tvivl om, at i de kommende måneder vil vi høre mange tilkendegivelser om den grundlov, vi har. Når vi har overstået jubilæet, kan jeg let tilslutte mig, at vi tager alle de debatter og ting, der er kommet frem, op i en høring, som Præsidiets arrangerer. Det vil ikke volde nogen som helst vanskeligheder. Jeg synes endda, det er en god idé.

Jeg tror egentlig også, at det så måske vil resultere i, at man siger: Godt, nu kan vi køre videre, alle er tilfredse med den grundlov, vi har. Vi er i hvert fald til den tid enige om én ting, tror jeg, nemlig at der ikke kan skaffes et bredt flertal hverken i befolkningen eller her i Folketinget for at gå i gang med en stor grundlovskommission.

Dermed har jeg vel også sagt, at jeg ikke på nuværende tidspunkt tager stilling til det forslag, der er kommet fra Venstres side.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Til hr. Grove vil jeg sige, at det, vi har foreslået her, jo ikke er et kommissorium. Jeg forstår ikke rigtig, hvorfor man fremstiller det, som om det var vores kommissorium. Det, vi siger, er, at det mener vi, for ligesom at tilkendegive, at vi har nogle synspunkter, som vi allerede har klaret af. Men hvis man nedsætter en grundlovskommission, så er der ikke noget med, at vi har et kommissorium. Vi har bare skrevet, hvad vi mener, det fremgår af side 5.

Så vil jeg godt gøre hr. Grove opmærksom på, at i realitetens verden har vi i dag A og B. A er det, der står i grundloven, B er alle de ting, vi tilslutter os løbende, og dem kan vi løbende lave om. De har i virkeligheden grundlovsmæssig status, men vi diskuterer dem aldrig i forhold til befolkningen, for det er noget, vi gør herinde. Vi har A og B, vi praktiserer det bare ikke, og det er lidt uklart en gang imellem.

Det tredje, det der med, at vi bruger udtrykket positiv/negativ, har altså ikke noget at gøre med, at det er positivt, når man får noget af staten, og det er negativt, at staten fraviger noget, tværtimod. Det er en vending, man bruger inden for den statsretlige litteratur, som vi har overtaget i den her forbindelse. Det har intet med de daglige ord negativ og positiv at gøre.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg respekterer naturligvis, at Det Konservative Folkeparti og hr. Henning Grove ikke finder, at tiden nu er moden til nedsættelse af en forfatnings- eller grundlovskommission, men jeg synes dog alligevel, at det i hvert fald er en sandhed med modifikationer, når hr. Grove fastslår sådan meget bramfrit, at vi har en klar og enkel grundlov og så færdig.

Jeg synes trods alt, at Højesterets dom sidste år i grundlovssagen om § 20 viser, at der kunne være behov for præciseringer dér. Det kan godt være, at det, der står i § 20, umiddelbart kan forstås af alle og enhver, men det kan i hvert fald fortolkes og er en diskussion værd.

Så vil jeg også godt gøre den bemærkning, at det jo altså ikke kun er nye stater eller demokratier, såsom Sydafrika, som hr. Grove nævnte, der drøfter forfatning. Vort broderland Sverige har også fra tid til anden foretaget ændringer i sin forfatning, så man kan ikke just sige, at det er nye demokratier, der beskæftiger sig med den slags problemstillinger, netop fordi

at der i en forfatningsdiskussion også er en værdidiskussion, og den vil der være til enhver tid, sådan som vi også til dels har oplevet det i debatten i dag.

(Kort bemærkning).

Henning Grove (KF):

Til hr. Aage Frandsen vil jeg gerne sige, at det da er rigtigt, at det ikke er et kommissorium, men det kunne opfattes som et kommissorium. Der var jo ingen tvivl om, at det er de punkter, SF ønsker drøftet i sådan en kommission. Når jeg ser ud over Folketinget her, så vil jeg sige klart med det samme, at der kan ikke skaffes et bredt flertal for de punkter. Der kan måske være mulighed for at skaffe et snævert flertal her eller der for et af dem, men et bredt flertal kan der aldrig blive, og for mig er det en betingelse, og det er det jo også efter grundloven og efter de regler, vi har om grundlovsændringer, at der skal være et bredt flertal her, for at det kan lade sig gøre.

Til hr. Jann Sjursen vil jeg sige: Jamen jeg sagde også, at der ingen problemer er i at drøfte det, ingen problemer. Jeg er sikker på, at vi får en stor diskussion her i anledningen af det 150-års jubilæum. Jeg synes også, det er glimrende, at vi, når vi har haft den diskussion og har set, hvad der kommer frem, laver en høring om det, et seminar, eller hvad man nu kalder det. Men hvis man ikke på forhånd har et par sager, man er sikker på kan bære det igennem bredt både her i Folketinget og i befolkningen, er der ingen grund til at nedsætte en kommission, der skal sidde og arbejde i en 8-10 år.

Derfor tror jeg hverken på en kommission eller en forfatningsundersøgelse.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg kan berolige hr. Grove med, at jeg ikke regnede med, at det er de punkter, vi har opregnet som vores ideer, der bliver gennemført som forslag til ny grundlov. Men det er de synspunkter, vi har, og de synspunkter, vi gerne vil diskutere.

Så vil jeg godt sige til hr. Grove, at det da er ganske naturligt, vi nævner noget med kommissioner, for i den nuværende grundlov, § 51, står, at Folketinget kan nedsætte parlamentariske kommissioner. Det gør Folketinget så bare aldrig. Men det står der jo, fordi man har tænkt, at man kunne gøre det. Derfor er det da også

logisk, at man skriver ned, hvilke andre kommissioner man kan have, og hvordan man gør det. Så kunne man formentlig spare Folketinget for en del tid.

Så vil jeg apropos det, hr. Sjursen sagde om Sverige, sige, at den seneste revision var i 1994. Der er en glimrende bog, der beskriver den svenske grundlov og en række paragraffer, den kunne vi godt lære noget af. Der er f.eks. forbud mod dødsstraf, der er forbud mod tortur og en række andre ting, som vi også går ind for.

Jeg synes, at hr. Grove og eventuelt andre kunne læse den. Man kan låne den på biblioteket. Lige i øjeblikket har jeg eksemplaret.

(Kort bemærkning).

Henning Grove (KF):

Vi har da forbud mod dødsstraf her i Danmark. Jeg kan ikke se en eneste mulighed for at gennemføre den, og der er vel heller ingen partier, der ønsker at gøre det. Vi har forbud mod tortur. Hvorfor skulle vi dog til at sætte det ind i grundloven? Det er vel en ganske naturlig holdning i det danske velfærdssamfund. Jeg kan ikke se nogen som helst begrundelse for, at vi skal nedsætte en kommission for at holde fast i de ting. Der er ingen, der drømmer om at gennemføre de ting, som hr. Aage Frandsen nævnte.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg nævnte det som eksempel, fordi det er noget, man skriver ind i andre landes grundlove. I henhold til internationale konventioner og f.eks. i henhold til Amsterdamtraktaten kan vi ikke have dødsstraf, men det er bare en underlig måde, at det er, fordi vi har sagt ja til Amsterdamtraktaten, at det er, skal vi sige, forfatnings-sikret.

Det, man skriver ind i grundloven i Danmark og i en række andre lande, er til en situation, som man måske ikke forudser i dag. Det er derfor, at svenskerne, nordmændene og alle de lande, vi normalt sammenligner os med, skriver en række af de her fornuftige ting ind.

Når fremmede stater kommer og kigger hos os, så siger de i øvrigt, specielt de gammeldags monarkier, når de har læst den danske grundlov, at det er alle tiders grundlov, vi har. Der har kongen virkelig noget at skulle have sagt. Det er også et eksempel på, at ord og bogstav ikke svarer til ånden.

(Kort bemærkning).

Henning Grove (KF):

Jeg tror, jeg har sagt det før: Jeg har stor forståelse for, at de socialistiske lande og andre lande, der har haft erfaringer med både tortur og dødsstraf, skriver det ind, når de skal lave en ny grundlov. Men her hos os ville det da være spild af tid at ændre grundloven for at skrive det ind, det er da en naturlig ting. Vel ikke én eneste her i landet kunne finde på at indføre det, ikke ét parti går ind for dødsstraf eller for tortur, så det er dog en dårlig begrundelse for, at man skulle begynde at ændre grundloven.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Nu ved jeg ikke, hvilke lande det er, hr. Henning Grove kaldte for de socialistiske lande, men jeg vil bare spørge, om det ikke er korrekt, at der findes dødsstraf i flere lande, der er kapitalistiske, end i lande, der nogen sinde på noget tidspunkt har kaldt sig socialistiske.

(Kort bemærkning).

Henning Grove (KF):

Ja, jeg kan ikke landene udenad, det vil jeg gerne indrømme. Men det begrundes da ikke, at vi skal sætte den bestemmelse ind i vores grundlov, for vi drømmer jo ikke om at indføre de ting, selv om vi er et kapitalistisk land.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Det har længe stået klart, at 150-års-jubilæet i år for grundloven skulle benyttes som den direkte anledning til, kan vi kalde det, et attentat mod grundloven, og det er heller ikke for Dansk Folkeparti overraskende, at det er SF og Kristeligt Folkeparti med Det Radikale Venstre på sidelinjen, som fører kniven. I de to førstnævnte partier og også i Det Radikale Venstre findes der folk, som er indædte modstandere af mange ting i den nuværende grundlov, og så meget mere er der efter vores opfattelse grund til at advare imod, at disse kræfter får en hjælpende hånd.

Vi tror ikke på den kommende tids kønne ord om modernisering, om menneskerettigheder, om global ansvarlighed, om lighed mellem kønnene, og hvad vi ellers skal høre af forskellige udsagn for at få gødet jorden for efterfølgende at få en grundlovsændring. Efter Dansk Folkepartis opfattelse er det således, at har vi først sagt ja til at indlede arbejdet frem mod en ny grundlov, vil hele det solide fundament, vi i

dag bygger på i form af den nuværende grundlov, være på vej til at skride.

Vi har den holdning i Dansk Folkeparti, at den grundlov, vi har, og som vi debatterer i dag, absolut er god nok, som den er. Har vi danskere grundloven i behold, og bliver den efterlevet i såvel bogstav som ånd, har vi på én gang et solidt værn mod oprettelsen af Europas Forenede Stater og et stærkt forsvar for danske borgers frihedsrettigheder.

Vi er slet ikke i tvivl om, at en af grundene til, at nogle er optaget af at få ændret grundloven, hænger sammen med EU-spørgsmål, og at det argument, der også har gjort sig gældende angående menneskerettigheder, hænger sammen med visse partiers ønske om, at vi nærmest skal have en grundlov i Danmark, som ikke bare er for danske statsborgere, men også er for andre nationers statsborgere. Det vil give en yderligere grund til at betragte Danmark som en indvandrer nation, og det er naturligvis en yderligere grund for os til at afvise ønsket om grundlovsændringer.

Vi vil gennem en kampagne i den kommende tid ruste os mod det attentat, vi ser er forberedt mod grundloven. Vi nægter nemlig at medvirke til at gøre den 5. juni i år til en begravelse. I stedet fejrer vi i Dansk Folkeparti en fødsel, som er fuldt levedygtig og med masser af fremtid.

Debatten i dag har allerede tilkendegivet, i hvilken retning det går, og SF skriver endda også klart i bemærkningerne til sit beslutningsforslag, hvad man ønsker. Jeg citerer fra bemærkningerne, side 4:

»Men det er klart, at SF også ønsker grundloven ændret af politiske grunde, idet SF's socialistiske menneske- og samfundsopfattelse naturligvis indebærer, at SF ønsker en grundlov, der i højere grad tager udgangspunkt i en socialistisk opfattelse, end tilfældet er med den nuværende grundlov.«

SF er naturligvis i sin gode ret til at have sine synspunkter; men spørgsmålet er, om vi andre skal hjælpe med til at skubbe SF's vogn. For os at se er det naivt, hvis der er folk, eksempelvis i partiet Venstre, som tror, man kan igangsætte den proces uden at nå frem til et resultat, som ikke er ønskværdigt, og derfor siger vi nej til begge forslag, til tanken om at nedsætte en grundlovskommission i den ene eller den anden form. Vi mener, det er første skridt på vejen til en glidebane, der næsten uundgåeligt fører til fremsættelse af lovforslag til ændring af grundloven.

Grundloven er Danmarks og danske statsborgeres – ikke alle andre nationers – og den giver danskerne en række forsikringer. Den sikrer eksempelvis, at Danmark er et konstitutionelt monarki, og dermed kontinuiteten i den traditionelle danske styreform. Grundloven sikrer den private ejendomsret, grundloven sikrer monarkens eneret til at slå mønt, grundloven sikrer indfødsretten, grundloven sikrer rigsfællesskabet, grundloven sikrer magtens tredeling, og grundloven sikrer forsamlingsfriheden og ytringsfriheden, men sætter begrænsninger for lovligheden af voldelige bevægelser, bare for at tage nogle eksempler.

De politikere, der har talt om, at disse gode punkter, som findes i den nuværende grundlov, ikke respekteres, bør efter vores opfattelse ikke tale så meget om, at der er behov for præciseringer i grundloven af de forhold, men bør tale for, at der bliver en større grad af respekt for grundlovens bestemmelser, både i ånd og i bogstav. De samme politikere bør også efter vores opfattelse tale mere for, at Højesteret skal kende sin mulighed som egentlig forfatningsdomstol.

Vi var meget glade, da Højesteret sagde ja til, at spørgsmålet om Maastrichttraktatens forenelighed med grundloven kunne behandles i det danske retssystem, og vi var meget glade for, at Højesteret også selv påtog sig behandlingen af sagen i sidste ende på en – synes vi – meget seriøs måde. I spørgsmålet om Maastrichttraktatens forenelighed med grundloven kom Højesteret jo som bekendt frem til, at Maastrichttraktaten ikke var i strid med den gældende grundlov, men at der med den eksisterende grundlovs § 20 er grænser for, hvor megen suverænitet man kan afgive på Danmarks vegne til EU. Dermed mener vi også, at grundloven er danskernes værn mod dansk indlemmelse i Europas Forenede Stater.

Når stærke kræfter i disse tider er så optaget af at ændre grundloven, er meningen naturligvis også for mange af disse mennesker at gøre det lettere at sælge ud af dansk selvstændighed. Men både på det punkt og på andre punkter, f.eks. om ejendomsrettens ukrænkelighed, hedder det – eller bør det hedde – at Højesteret skal fungere som den forfatningsdomstol, grundloven giver Højesteret mulighed for at være, så vi dermed i højere grad bliver bedømt efter grundlovens bestemmelser her i Folketinget.

Endelig vil jeg sige, at der er en tendens til for tiden, at nogle politikere forsøger at latter-

liggøre den gældende grundlov. Det kan ske i form af, at man siger, at den har en gammel-dags sprogbrug – men hvad er det da for noget? Eller det kan ske ved, som man en dag hørte en radikal politiker sige i radioavisen, at hvis vi viste den danske grundlov frem nede i Sydafrika, ville det jo være helt pinligt, og så ville vi nærmest – fik man indtryk af – blive til grin.

Når man læser grundloven, hvis man tager sig tid til at læse grundloven en ekstra gang, tror jeg, man må æde de udsagn i sig igen og anerkende – som det har været et gennemgående træk, også hos mange af de politikere, som ønsker at diskutere grundlovsændring – at den danske grundlov faktisk er unik og god. Den er enkel, den er forståelig, og hvis det, man er ude efter, er, at man skal gøre sig fri af en gammel-dags sprogbrug for at bruge det moderne sprog, som Folketinget normalt benytter sig af, bør der advares kraftigt imod en grundlovsændring. Den sprogbrug, som Folketinget normalt benytter sig af, når der vedtages lovgivning, er for en stor dels vedkommende komplet uforståelig. Den er kun rettet mod jurister og andre eksperter og ikke mod den enkelte borger, så lovgivningen kunne være forståelig og tage højde for, at den enkelte borger skal vide præcis, hvad man må, og hvad man ikke må. Her er grundloven unik, og al tale om, at grundloven er gammel-dags i sin sprogbrug, bør forstumme og bør ikke være denne diskussion værdig.

Ej heller synes vi, at man bør tage udgangspunkt i andre nationers situation. Det har været sagt, at andre nationer, der er i gang med at udvikle sig til egentlige demokratier, ikke ville benytte sig af den måde, vi har i den danske grundlov. Men det kan da heller ikke være udgangspunkt for debatten. Herregud, England har ikke nogen grundlov. Her bygger man på den udvikling af det engelske retssamfund, som domstolene har foretaget gennem årene, og det er da demokrati. Alle må diskutere ud fra deres eget udgangspunkt, hvordan de ønsker at indrette sig, men man kan efter vores bedste overbevisning ikke tage fat på andre nationer og bruge dem for at finde ud af, om den danske grundlov for det danske samfund er god. Det mener vi den er.

Endelig til sidst en kommentar til det forslag – afværgeforslag kan man vel sige – som regeringen er mødt op med her i dag. Afværgeforslaget består i, at selvfølgelig skal vi debattere

grundloven. Ja, det skal vi, og Dansk Folkeparti deltager energisk i den debat, både her og uden for huset, alle de steder, hvor man ønsker vores tilstedeværelse.

Men derfra og så til at have en linje, hvor man klart går i retning af de forslag, der er fremsat – bare ikke til vedtagelse på nuværende tidspunkt – og gøder jorden for et ekspertpanel, der skal sidde og diskutere behovet for grundlovsændringer, synes vi altså, der er et langt stykke vej. Hvis vi ikke her og i forsamlingshusene rundtomkring som politikere kan pege på de steder, hvor vi mener, der er behov for konkrete grundlovsændringer, mener vi i Dansk Folkeparti ærlig talt ikke, at man skal nedsætte et ekspertpanel, der så kan diskutere på nogle høringer.

Første skridt må være, at menigmand, befolkningen og vi som politikere synes, at der er nogle steder, hvor det – som statsministeren sagde – er påtrængende samfundsøkonomisk, eller der er et samfundsmæssigt behov for at få ændret på tingenes tilstand. Jeg synes ikke, der er nogen ud over forslagsstillerne, som har argumenteret for at afholde de høringer eller har kunnet pege på de påtrængende samfundsmæssige behov, der er for at ændre grundloven.

Derfor synes vi ærligt talt ikke, det er en god idé at lave sådanne høringer. Vi synes tværtimod, at debatten skal blomstre, både her i Folketingssalen og også ude på de steder, hvor befolkningen samles, og hvor befolkningen ønsker at diskutere. Det andet er udtryk for en styret debat, som sandsynligvis vil føre videre til nedsættelse af en egentlig forfatningskommission med det mål at få ændret grundloven, og det støtter Dansk Folkeparti ikke.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Hr. Thulesen Dahl gav udtryk for, at de to beslutningsforslag, vi behandler nu, var et attentat mod grundloven, og han gav udtryk for, at det ikke var overraskende, at det var SF og Kristeligt Folkeparti, der førte kniven. Jeg bliver bare nødt til at sige, at jeg synes, det er hamrende plat og direkte usmageligt, når Dansk Folkeparti på den måde prøver på at beklikke partier, som gør et, synes jeg, hæderligt forsøg på at formulere sig om ønsker til en kommende grundlovsrevision.

Og så vil jeg godt have hr. Thulesen Dahl til at gå op på talerstolen efterfølgende og sige, at når vi i Kristeligt Folkeparti ønsker at begrænse

statsministerens opløsningsret i henhold til grundloven, når vi ønsker at få indført, at en minister ikke kan være medlem af Folketinget, og når vi ønsker at få grundlovsfæstet flere menneskerettigheder, er det et attentat mod grundloven, og så er det at føre en kniv mod det, der er vort fælles værdigrundlag. Jeg vil godt have hr. Kristian Thulesen Dahl til at gå herop og bekræfte det, for det er det, der blev sagt til indledning, og det synes jeg faktisk er under lavmålet.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg burde vel egentlig starte med at takke hr. Thulesen Dahl for at blive indlemmet i det ganske pæne selskab med SF og Kristeligt Folkeparti som dem, der i hr. Thulesen Dahls lidet smagfulde formulering blev kaldt attentatmænd mod grundloven.

Jeg er helt enig i det, hr. Jann Sjursen netop har sagt: at der er jo altså nogle her i denne sal, der ikke kan se forskel på en seriøs debat og deres egen propaganda. Det, hr. Thulesen Dahl fører frem, er simpel propaganda, og jeg tror ikke, vi andre har megen lyst til at være en del af det cirkus, Dansk Folkeparti opfører med danskheden som gidsel, for det er jo det, der sker. Den form for misbrug af danskhed og danske traditioner, som hr. Thulesen Dahls parti gennemfører, drejer sig jo simpelt hen om at gøre grundloven til en museumsgenstand, noget der ikke kan bruges af almindelige folk, men som kan tages frem ved festlige lejligheder og hyldes med faner og flag. Det vil vi andre ikke være med til, og vi har ikke lyst til at gøre fru Pia Kjærsgaard til direktør i nationalparken Danmark.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Takket være hr. Sjursens spørgsmål og hr. Estrups spørgsmål behøver jeg ikke stille de samme spørgsmål eller komme med de samme kommentarer.

Det, hr. Sjursen nævnte som tre eksempler på noget, som Kristeligt Folkeparti har fremhævet som værd at ændre, er nøjagtig tre af de ting, vi også vil have ændret. Der er ikke noget politisk, ideologisk i det; det er noget med, hvordan man mener, samfundet og staten skal være indrettet.

Men jeg vil godt spørge hr. Thulesen Dahl:

Hvad er det i den nuværende grundlov, der er bedre end det, vi har beskrevet? »Sikre dansk

selvbestemmelse«, hvad er det? Hvad er da bedre end at sikre den nuværende grundlov? Er der overhovedet noget i den danske grundlov, der specielt sikrer det?

Når vi engang skal ud at diskutere, skal jeg huske, at når man laver nogle ting, så er det, fordi den danske grundlov sikrer det. Er der noget, der er sikkert, fordi Højesteret sikrer det? Er det ikke nødvendigt, at vi i Folketinget sammen med befolkningen vedtager nogle regler om, hvordan vi vil have det i Danmark? Er det kun Højesteret, der skal beskytte Danmark i forhold til udlandet, hvis det er det, der er problemet? Det er det første.

Det andet er det med, at det er letforståeligt. Hr. Thulesen Dahl, prøv, når du er ude på vælgermøderne, at snakke med dine medlemmer og læs nogle passager op og spørg dem: Ved I, hvad det her betyder?

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Vi har også regler i Folketinget, som måske ikke er letforståelige, men de indebærer bl.a., at man ikke må tale direkte til medlemmerne eller sige ukvemsord.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg vil gerne anerkende over for hr. Jann Sjursen, at de forslag, som fra SF's side konkret er fremført til grundlovsændring, er af en helt anderledes karakter end dem, hr. Jann Sjursens parti har fremført. Og der er langt større åbenhed omkring, hvad det kan føre frem til, i det, Kristeligt Folkeparti stiller med i dag, end i det, SF stiller med i dag.

Sådan er det. Jeg er ikke i tvivl om, at Kristeligt Folkeparti kunne lave et katalog, der lignede det, som SF har lavet til dagens behandling. Det har man så valgt ikke at gøre for at slippe kræfterne løs i form af at arbejde med en kommende grundlovsændring.

Men det, vi forholder os til, er, om vi tror på, at det, at vi indleder arbejdet hen imod en grundlovsændring, vil forbedre grundloven eller forværre grundloven. Og vi frygter oprigtigt, at mange af de ting, der kunne blive resultatet af en grundlovsændring, ikke ville være forbedringer.

Mange af de ting, man bruger som baggrund for, at vi skal have ændret grundloven, er reelt sikret i dag og kan ikke sikres bedre i en grundlov. Altså, tag det med ejendomsrettens ukrænkelighed. Jamen her er det efter vores opfattelse

sværere at skrive det klarere i grundloven, end det er.

Men derfor mener vi stadig væk, at det, der står i grundloven, skal respekteres i højere grad, og dér peger vi så på, at Højesteret nu ser ud til i højere grad i forhold til tidligere at påtage sig opgaven som forfatningsdomstol, og det tror vi kan have en effekt. Vi ser den vej som langt mere farbar og fornuftig end at arbejde med en grundlovsændring.

Jeg vil gerne sige, at jeg er ikke tvivl om, at jeg kan sige mange ting heroppe fra, og at folk så kan tage ordet og sige, hvad de mener. Derfor er jeg ikke i tvivl om, at hvis jeg kommer til at beklukke nogens motiver, så er de selv i stand til at gøre rede for deres uenighed i det, og det er jo så også sket.

Vi ønsker en seriøs debat, men vi ønsker ikke en tandløs debat. Det er til hr. Estrup. Noget af det, jeg synes, det her hurtigt kan ende med, er en fuldstændig tandløs debat, hvor man bliver enig om, at man lader nogle eksperter sidde under nogle høringer og diskutere. Alt det, som hr. Aage Frandsen så stiller sig op og højt og flot betyder, at det er befolkningen, der skal diskutere, har jeg svært ved at se gennemført i form af sådan en eksperthøring, som endda i statsministerens argumentation for den blev omtalt som en høring a la den, der var omkring lovqualität. Det var da en høring, der i den grad var eksperternes høring og ikke befolkningens høring.

Og så bare til sidst til hr. Aage Frandsen – jeg tror, jeg har svaret på det om Højesteret: Altså, Højesteret vil kunne beskytte mange af de rettigheder og forsikringer, der er i den danske grundlov, hvis Højesteret altså som sagt påtager sig den opgave, og det er der tendenser til at Højesteret gør, og det er vi glade for.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jamen hvis det bare er spørgsmålet om en tandløs debat, der skiller os, hr. Thulesen Dahl, så deltager jeg gerne. Jeg synes heller ikke, debatten skal være tandløs. Jeg synes ikke, at der er nogen som helst grund til det, for spørgsmålene er væsentlige nok.

Men det, som hr. Thulesen Dahl i fællesskab med sit parti i den kampagne, man har lanceret – jeg står her med et kampskrift fra Dansk Folkeparti – jo lægger op til, er, at bare man lukker øjnene, så går alle de dér væmmelige problemer nok over. Og dermed fortier man jo

for befolkningen på den mest usandfærdige måde, at der er en række ting, der sker omkring os uanset vores grundlov.

Jeg skal blot nævne en enkelt ting for hr. Thulesen Dahl. Det sidste punkt, der står på Dansk Folkepartis liste, er: Grundloven stadfæster værnepligten. Jeg synes, det ville klæde hr. Thulesen Dahl og hans parti at fortælle, at værnepligten og dens indhold har ændret sig. Den har nemlig ændret sig til, at den ikke lænere kun omfatter et forsvar af Danmarks grænse, men også et forsvar af det nordlige Europa. Det er sket uanset grundloven.

Var det ikke en god idé at prøve på at forstå, hvad det indebærer at være medlem af internationale organisationer, selv om man har en grundlov?

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Hr. Estrup tager grundlæggende fejl. Vi lukker bestemt ikke øjnene, og jeg tror også, det er fremgået både af min ordførertale og af korte bemærkninger tidligere, at vi meget gerne deltager i diskussionen og debatten om de enkelte punkter, som bliver rejst, meget gerne, og at vi har vores holdninger til dem. Dem kan man så lide eller lade være, men vi fremfører vores holdninger, og vi tager debatten. Vi lukker bestemt ikke øjnene.

Men det er et helt andet spørgsmål, om man via eksperthøringer og efterfølgende forfatningskommission skal påbegynde arbejdet med en egentlig ændring af grundloven, fordi dér ville man jo tværtimod risikere at tage øjnene væk fra den aktuelle debat, som grundlovsjubilæet ellers kunne give anledning til, nemlig en debat om, hvordan vi sikrer, at de udmærkede bestemmelser, der er i den danske grundlov i dag, ikke kun bliver overholdt og respekteret af et politisk flertal, men også i højere grad bliver taget til indtægt, når domstolene skal fortolke bestemmelserne.

Det er en sådan diskussion, jeg føler kan være langt mere formålstjenlig end den, hr. Estrup lægger op til.

Så med hensyn til det med omverdenen: Jamen EU-medlemskabet er et godt eksempel på et sted, hvor hr. Estrup givet gerne vil have en grundlovsændring for at give større rammer for muligheden for at afgive selvstændighed og suverænitet, og det ønsker vi ikke. Netop dér er en indholdsmæssig debat om grundloven også på sin plads, for dér sætter grundloven jo nogle

rammer for, hvor meget suverænitet vi kan afgive.

(Kort bemærkning).

Henning Grove (KF):

Nu har hr. Kristian Thulesen Dahl nævnt eksperthøring. Mig bekendt er der ingen, der har sagt, at det skulle være en eksperthøring, vi laver her engang i efteråret. Det er en høring om den diskussion, der bl.a. er fremkaldt af 150-års-jubilæet, og jeg går ud fra, at der til den høring kommer både græsrodder og alle mulige andre, der har en mening om: Er grundloven god nok? Er der ting, der skulle ændres?

Jeg er altid åben for en diskussion. Jeg vil gerne høre argumenter for og imod. Jeg har tydeligt sagt her, at jeg synes, grundloven er god nok, men dermed lukker jeg da ikke af for, at vi kan høre andre synspunkter, at der kommer både for og imod. Den høring skal være oplysende ikke bare for os her i Folketinget, men også for befolkningen, så tingene kommer åbent frem.

Jeg er ikke bange for at få tingene frem. Jeg synes, vi har en god grundlov. Derfor forstår jeg ikke, at Dansk Folkeparti siger nej til den høring.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Det kan godt være, jeg er for optimistisk, men jeg mener, jeg hørte hr. Thulesen Dahl sige, at han ikke lukkede øjnene. Det var dog et skridt på vejen, fordi hvis hr. Thulesen Dahl ville åbne øjnene og se lidt ud over Dannevirke, så kunne det være, hr. Thulesen Dahl også ville få øje på, at der er en verden, der bevæger sig, en verden, som ikke kan stoppes af den danske grundlov, og hvis den danske grundlov ikke er gearret til den verden, så er der faktisk nogle ting, der løber fra os.

Det er den internationalisering, som nogle af os snakker om, og som bør være en del af det, man tager højde for i grundloven, og hvis hr. Thulesen Dahl ikke vil bedrage sine vælgere, bør han også være med til at se det i øjnene og tage den diskussion.

Det var faktisk hele mit budskab i det, jeg sagde tidligere.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Hr. Thulesen Dahl, og så går vi til ordfører-rækken igen.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Må jeg først sige til hr. Estrup, som siger, at hvis grundloven ikke er gearet til den verden, vi lever i, må man jo, kan jeg forstå, lave grundloven om. Det, jeg i praksis hører hr. Estrup sige, er, at hvis grundloven ikke er gearet til den integration, der sker i EU, må vi lave grundloven om, så vi kan gennemføre den integration.

Vi er modstandere af, at Danmark ophæver sin selvstændighed, så vi kan siges at indgå i et samarbejde, hvor vi er en delstat i et Europas forenede stater. Det er ikke at lukke øjnene. Det er en politisk konstatering, at vi er modstandere af den udvikling. Vi mener, at det udhuler vores demokrati og folkestyre.

Den udvikling ønsker hr. Estrup gennemført, og derfor er hr. Estrup naturligvis tilhænger af at få grundloven lavet om, så man får mulighed for at indgå i et sådant integreret europæisk samarbejde. Der har vi altså nogle forskellige holdninger. Jeg mener, at noget af det fine ved grundloven er, at grundloven sætter de her rammer, som sikrer, at vi ikke lige pludselig bliver en del af et Europas forenede stater.

Så vil jeg sige til hr. Grove med hensyn til eksperthøring: Jamen lad os nu se. Jeg vil ikke afvise, at det, der igangsættes, kan få en udformning, så det bliver fornuftigt, men jeg har sagt, at det, som statsministeren lagde op til, og som gik ud på, at det skulle være en ekspert-høring, fordi statsministeren brugte betegnelsen »i lighed med lovkvalitetskonferencen«, er jeg bekymret over, fordi så tror jeg, at det er eksperter, der sidder og diskuterer med hinanden, og at det vil udmønte sig i et konkret forslag til grundlovsændring.

Men lad os se, hr. Grove. Jeg vil ikke afvise det. Vi vil naturligvis deltage konstruktivt i diskussionen i den kommende tid, og så må vi se, i hvilken ramme sådan en høring skal indgå.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Og så er det hr. Peter Duetoft som ordfører.

Peter Duetoft (CD):

En grundlov skal være noget, der holder i lang tid. Den skal være langtidsholdbar. Den skal være præget af faste rammer. Den må ikke være tidsafhængig. Den må ikke være sådan, at tilfældige modestrømninger præger grundloven. Grundloven skal fastslå nogle principper. Grundloven skal kunne holde længere end til i

morgen. Grundloven skal garantere os et frit og et demokratisk samfund.

Sandheden er jo, at sådan er 1953-grundloven, og derfor er den jo sådan set god nok, men efter 50 år er det da selvfølgelig i orden, at man giver den et eftersyn, at man fører den ajour, at man overvejer, om der er ting, der skal ændres. Og vi har i CD sådan set ikke noget problem med ajourføringen, men vi vil ikke have en modernisering, for en modernisering vil betyde et præg af, hvad der tilfældigvis var fremme i de her år. Men vi vil gerne have en ajourføring i forhold til nogle grundprincipper.

Derfor har vi sådan set ikke noget problem med Kristeligt Folkepartis forslag, men vi kunne jo godt høre, at både regeringen og statsministeren lagde op til en høring, og at man på baggrund af den debat så bagefter skulle tage en grundlovs-vurdering, og den mekanisme har vi heller ikke noget problem med.

Til gengæld har vi et lidt større problem med SF's forslag, og det har vi, fordi vi synes, det er for detaljeret, vi synes, det er for bindende, og vi er da også uenige i nogle af emnerne. Men den debat, der skal i gang nu, skal efter vores opfattelse ikke på forhånd være for bundet. Den skal kunne kigge bredt. Og dér vil jeg så godt understrege endnu en gang, at den grundlovs-debat, der er løbet, men navnlig den, der skal løbe – og så vil jeg da igen ønske held og lykke med at få befolkningen med på den – skal jo tage udgangspunkt i nogle diskussioner om, hvad man ønsker i det danske samfund, og hvordan det danske samfund skal se ud.

Det må ikke ende i en eller anden artikeldiskussion, paragrafdiskussion, ordkløveri. Den skal tage en grundlæggende diskussion op om, hvordan vi vil have samfundet indrettet. For at give et par eksempler: I SF's beslutningsforslag skrives bl.a., at man skal diskutere, om man skal have flere folkeafstemninger. Det skal man da selvfølgelig diskutere, men man skal ikke diskutere, om formuleringerne i grundloven om folkeafstemninger er gode nok. Man skal starte med at diskutere: Ønsker vi et samfund med flere folkeafstemninger?

Når jeg rejser det spørgsmål, er det, fordi jeg har hørt argumentationen om, at et samfund med flere folkeafstemninger er meget mere demokratisk end det repræsentative demokrati og alle de her ting. Og så spørger jeg bare: I de her teknologitider, som vi har nu, ville det altså, hvis argumentationen skulle være korrekt, være endnu mere demokratisk, hvis alle mennesker

om morgenen kl. 7, før de går hjemmefra og på arbejde, går hen til deres computer, stiller ind på Internettet og tager stilling til dagens 10 spørgsmål: Ja, nej, ved ikke, og så går glade ud i verden, fordi det er et meget, meget demokratisk samfund, vi har?

Det ville jo være den ultimative folkeafstemning, at det var folket, der hver morgen afgjorde det, men tror man overhovedet, at det ville være et samfund med sammenhæng og kontinuitet, tror man overhovedet, at de upopulære beslutninger nogen sinde ville blive truffet, og tror man overhovedet, at det ville være et samfund med fremdrift?

Derfor er selve folkeafstemningsdiskussionen andet og mere end en eller anden romantisk drøm om, at vi skal ud at lave kampagne tre gange om året i stedet for hvert tredje år. Det er fundamentalt en diskussion om, om det repræsentative demokrati er det bedste, mest effektive demokrati, eller om plidderpladderdemokratiet ude ved computerne er fremtiden.

Den værdidiskussion er man nødt til at have, inden man går i gang med paragrafdiskussionen. Og det er lidt den samme, som statsministeren rejste. Statsministeren fortalte os jo, at vi er det mest decentrale samfund i verden, osv. Og det er da sikkert rigtigt, men dér trænger vi vel også til diskussionen om, om det decentrale samfund er nogen lykke, i alt fald om det decentrale samfund er en lykke for de mest udsatte grupper og de svageste grupper. Er det ikke sådan, at nogle af dem, der i dag bliver behandlet, var jeg ved at sige, i kommunerne, som der træffes afgørelse om i kommunerne, i virkeligheden har et ganske dårligt liv, fordi kommunerne ikke lever op til deres ansvar, fordi der måske er for få af de forskellige?

Den diskussion, om samfundet er skruet rigtig sammen, må ikke ende i en paragrafdiskussion, men skal være en værdidiskussion, der starter det her. Og på den måde er det vores opfattelse, at det kan være meget frugtbart, det kan være en glimrende måde at gå i gang med at røre de her emner på, ikke fra starten fordi man partout vil have en speciel artikelformulering, men fordi der er nogle grundlæggende diskussioner i samfundet, vi må have.

Vi tror, det er på tide at tage sådan en diskussion. Men om det så til sin tid skal føre frem til grundlovsændringer, eller det skal føre frem til noget andet, må vi så se.

For det, der vel er vigtigt at få understreget også i en debat som i dag, er, om det i virkelig-

heden grundlæggende er grundloven – for så at bruge statsministerens sammensætning af ord – der er problemet. Er det den, der er interessant? Er det grundlovens paragraffer, der er interessante? Eller er det spørgsmålet, om det danske samfund og de enkelte mennesker i det danske samfund faktisk lever op til grundloven?

Vi kan indskrive nok så mange menneskeretligheder. Vi kan indskrive nok så mange antidiskriminationsbestemmelser. Vi kan indskrive alle de fine ord. Hvis ikke politikere og alle andre mennesker i det danske samfund i deres dagligdag prøver at leve op til den ånd og de ord, der er skrevet i grundloven, er det hele jo ligegyldigt. Diskriminationen kan vi da ikke fjerne herinde, hverken den etniske diskrimination eller ligestillingsdiskriminationen eller aldersdiskriminationen.

Vi kan da ikke herinde sidde 179 mennesker – nu er der lidt flere, fordi der også er nogle ministre, der ikke er medlem af Folketinget, men så lad os sige 185, eller hvor meget det er – og afgøre, at ude på arbejdspladsen, ude i boligkomplekset, ude på ældrecentret, ude i erhvervslivet diskriminerer man ikke. Vi kan lægge nogle retningslinjer, men vi skal da kæmpe for, at diskriminationen ikke foregår.

Og derfor er jeg lidt bange for, at man luller sig ind i den dér tanke om, at man tror, at der er nogle ting i det danske samfund, som nogle af os er meget imod, eksempelvis racediskriminationen, som man kan komme til livs ved en grundlovsdiskussion. Den kan man kun komme til livs på en hel anden måde, og dér vil vi alle sammen i uddannelsessystemet, i kultursystemet, alle steder gå ud med budskabet om, at det er hvert enkelt menneske, der i sin dagligdag skal sige ja og nej til, hvad man finder er rigtigt og forkert, og dermed også nej til de galninge, der render rundt og tror på, at der er forskel på racerne og deres intelligens.

Hele den diskussion må ikke blive pakket ind i en paragrafdiskussion i grundloven, og det er derfor, jeg sådan advarer en lille smule mod, at man, når man skriver alt det her om menneskeretlighederne, tror – jeg siger ikke, at SF tror det – at man grundlæggende får et bedre dansk samfund med mindre diskrimination eller et mindre problem på det område af, at vi tager en grundlovsændring. Vi skal hele tiden gøre noget helt, helt andet for at modvirke de tendenser, som jeg tror, at et stort flertal i det danske Folketing er bange for.

Jeg vil ikke kalde det en moralsk opsang, men så en moralsk erindring om, at det her ikke må være en erstatning for noget, som er utrolig vigtigt for, at vi også for fremtiden kan have et samfund, vi kan være stolte af, et samfund, der er menneskeligt, og et menneskesamfund, der er varmt.

Og dermed har jeg jo selvfølgelig også sagt, at jeg mener, det er lykkedes inden for de rammer, der har været i grundloven, ikke mindst i 1953-grundloven, at skabe det samfund. Så rammerne er jo på mange måder gode nok, og derfor haster det ikke med ændringer, men vi har ingen problemer med at være med i diskussionen, være med i høringer osv., sådan så der bliver sat nogle ting på dagsordenen. Men derfra og så til i dag at stå og fortælle, at det her er den allerlervigtigste diskussion, der vil ændre mest for mennesker i deres dagligdag inden for de næste 10 år, det tror vi ikke på, simpelt hen fordi vi tror, at problemet skal gribes anderledes an.

Og så vil jeg gerne, som statsministeren også gør, her til sidst bare minde om, at det er meget let herinde at ønske alle mulige ændringer, men det er altså stadig væk en procedure – i gamle dage fik man en grundlovsændring igennem på grund af Margrethe. Jeg ved ikke rigtig, hvilket emne man vil bruge nu for at sælge det. Men det var altså – og det er jo den historiske kendsgerning – Hendes Majestæt Dronningens fremtid, der fik solgt ændringen i 1953.

Det var hverken omdannelsen af Rigsdagen eller Grønlands og Færøernes ligestilling i det danske samfund, og dermed siger jeg altså også, at hvis der ikke er andet end nogle tekniske detaljer, hvor man nok herinde kan lave store abstrakte debatter, men er der ikke andet end juristerier i en ændring, så tror jeg, man kan skyde en hvid pind efter at få de 40 pct. i en folkeafstemning, der skal til. Men held og lykke med det.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg er meget enig med hr. Duetoft i, at det ikke er grundloven som sådan, der laver verden om og gør os til bedre mennesker, og derfor vil jeg også godt spørge hr. Duetoft, om ikke hr. Duetoft har været opmærksom på, at der ikke er en paragraf eller noget, der lægger op til en paragraf, der siger, at menneskene skal være søde ved hinanden. For det er ikke noget, man lovgiver om, det er noget, vi er eller ikke er.

Så vil jeg også godt spørge hr. Duetoft, om han ikke har været opmærksom på, at vi omkring folkeafstemningen lægger megen vægt på debatten, og at vi er meget søgende i det, netop fordi det ikke er noget med at lave en paragraf. For os er debatten i forbindelse med folkeafstemningen helt, helt afgørende for, om man kan sige, at folkeafstemninger er bedre end et repræsentativt demokrati i forhold til det demokratiske folkestyre. Trykknappen er udemokratisk efter vores opfattelse.

Og så til det allersidste, det med racediskriminationen: Synes hr. Duetoft ikke, når vi skal lave grundloven om, at det, vi har stående i § 70, hvor det kun er diskrimination omkring trosretning og afstamning, er for begrænset?

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Jeg synes, at hr. Peter Duetoft peger på noget meget centralt i den her debat, også debatten omkring vores grundlov, nemlig at det hele ikke bare må havne i juristeri og paragraffer, men at det er nok så væsentligt, at vi kæmper for de værdier, som også grundloven er udtryk for. Og dér vil jeg bare sige, at jeg ikke synes – det siger hr. Peter Duetoft i øvrigt heller ikke – at der er nogen modsætning mellem på den ene side i en grundlov at have stadfæstet nogle paragraffer og dermed også nogle grundlæggende værdier og på den anden side til stadighed at kæmpe for dem.

Og dér er det jo så i hvert fald Kristeligt Folkepartis synspunkt at se på grundlovsdiskussionen ikke bare som en diskussion om paragraffer, men netop en diskussion om, hvilke værdier der skal være fundamentet for vores samfund, og at det i virkeligheden også giver os muligheden for at besinde os på dem i en tid, hvor mange ting er under forandring både til det gode og nogle gange måske også til det værre.

Så derfor synes jeg, at en debat – med eller uden kommission – om vor grundlov selvfølgelig i virkeligheden bliver en væsentlig værdidebat, som kan føre til noget og ikke bare skal ses i forhold til paragraffer.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Først til hr. Jann Sjursen: Ja, jeg tror, vi er meget enige om, at den dagsordenssætning, der så er her, altså i virkeligheden så skal være en værdidiskussion. Vi skal starte dér og sige: Hvad er

det, vi vil; hvordan skal samfundet se ud? Og dermed kan det godt være, at det vil være en langsommelig proces; men det er jo også godt nok, hvis debatten i sig selv er et formål, at få udredt nogle ting; så er det jo godt nok.

Men så til det andet spørgsmål: Det er min opfattelse, at det mest effektive demokrati er det repræsentative demokrati. I virkeligheden er jeg rædselsslagen ved tanken om et ineffektivt demokrati, for det ødelægger demokratiet.

Læser man »Mein Kampf« eller nogle af de andre fantastiske skrifter fra diktatorerne, er et af hovedangrebene på demokratiet jo altid ineffektiviteten: de snakker, og det tager tid og bla, bla, bla. Derfor er det min opfattelse, at det er vigtigt, at demokratiet er effektivt, og dér tror jeg, at det repræsentative demokrati er mere effektivt og er mere kontinuerligt end et folkeafstemningsdemokrati.

Men så bliver der fra SF's side sagt, at formålet med folkeafstemningerne er debatten. Så må jeg i stilfærdighed sige, at så er det for sølle at være folketingsmedlem. Kan vi ikke skabe en debat i forbindelse med det repræsentative demokrati? Er det ikke vores opgave at være ude, via det at fremsætte forslag, via det at deltage i debatten og alle de her ting, og skabe en politisk debat? Det kan ikke være rigtigt, at politiske debatter kun skal skabes, når der skal være en folkeafstemning. Den må altså også kunne skabes i forbindelse med ganske almindeligt politisk arbejde. Og dermed er det ikke et argument for folkeafstemningsdemokratiet, at man skal have debatter.

Og så til bemærkningerne om, hvorvidt race-diskrimination skal skrives ind. Ja, for min skyld ingen alarm, jeg har jo ikke noget problem med at sige, at man ikke må sådan noget. Men det, jeg bare understreger med hensyn til den selvgodhed, der kunne ligge i at sige, at nu har vi skrevet det ind, så er vi åh, så gode, og så behøver vi ikke gøre mere, er, at der kan stå ti gange i grundloven, at man ikke må have race-diskrimination, og tro mig, den findes mange steder i det danske samfund alligevel. Derfor er det kampen i dagligdagen og nej't til de mennesker, man møder, der har den holdning, der er vigtigere, end om det står i grundloven eller ikke står i grundloven. Det var min pointe.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Hr. Duetoft og jeg er selvfølgelig hundrede procent enige i, at fordi man får det skrevet ind i en

lov eller en grundlov, at man ikke må have race-diskrimination, betyder det ikke, at det ikke er her. Der er lande, der har det, og de har det i deres lovgivning, de har det i deres grundlove, og de har også race-diskrimination fra nogle mennesker mod andre mennesker. Selvfølgelig er der da det. Det er derfor, vi ikke lovgiver om, at vi skal være søde og gode ved hinanden. Det er noget, vi er.

Så vil jeg stille et spørgsmål i forhold til det med folkeafstemninger, for dér tror jeg, vi misforstår hinanden. For os er det afgørende, at vi har et repræsentativt demokrati, men folkeafstemninger kan være et supplement, en korrektion, og det er for os afgørende, at det er, når folk *ønsker* en folkeafstemning – det vil sige, at det er ganske mange underskrifter, der skal til – at de så kan bede om at få spørgsmålet til folkeafstemning, sådan som vi kender det i nogle lande.

Og det, der så er helt afgørende for os – og det er dér, begrebet debat kommer ind – er, at det sker på baggrund af en debat. Min kommentar til hr. Duetoft var, at vi *ikke* vil have trykknappedemokrati. Det er debatten, man skal have. Men det er ikke kun debatten. Det er selvfølgelig også ansvaret, som man får ved en folkeafstemning.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Jamen det er netop dér, vi går galt af hinanden, vil jeg sige til hr. Aage Frandsen. Jeg synes, hr. Aage Frandsen er ulogisk. Hvis flere folkeafstemninger er mere demokratiske end det repræsentative demokrati, så må de ultimative folkeafstemninger være det mest demokratiske, og de ultimative folkeafstemninger er trykknappedemokratiet, og det ønsker jeg ikke.

Sådan må det da hænge sammen. Og jeg vil igen fastholde, at hvorfor skulle et Folketing, der er repræsentativt valgt til at træffe beslutninger, ikke kunne skabe en politisk debat. Det er da så os, der ikke er gode nok, hvis det ikke lykkes.

Jeg må ikke stille spørgsmål den anden vej, så derfor bliver det retorisk. Men en dag ved lejlighed vil jeg da gerne have lov til at spørge hr. Aage Frandsen, hvad lyksaligt der har været i det schweiziske demokrati. Hvor meget fremskridt og vision og fjernelse af diskrimination, og hvad ved jeg, har der egentlig været i Schweiz' folkeafstemningsdemokrati? Har det virkelig været det lysende eksempel på et

superdemokratisk samfund, der har haft alle fremskridtene, eller har det i virkeligheden været udtryk for et samfund, hvor man sted efter sted har haft mere forældede styreform, kvindernes stilling osv. i ganske meget længere tid end i vores samfund? Jeg spørger bare, men må ikke få noget svar fra hr. Aage Frandsen.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Så er det hr. Aage Frandsen. Og så tror jeg, vi er lige ved at være henne ved ordførerrækken igen.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Til hr. Duetoft: Vi er enige om, at det repræsentative demokrati er det, vi bygger på. Men som supplement kan man godt have folkeafstemninger, som vi jo har i dag i Danmark. Men det er noget, der er bygget ind i grundloven. Det er ikke noget med, at folket kan kræve det, og dér synes vi, at det kan være vigtigt som supplement, at hvis folket i betydeligt omfang begærer at få en folkeafstemning, kan det få det. Men det kræver nogle helt bestemte regler omkring det, og det kræver også, at man finder ud af, hvad det er for nogle spørgsmål, der ikke kan komme til folkeafstemning, for sådan må det være.

Og så med hensyn til Schweiz: Det er for billigt, vil jeg sige til hr. Duetoft. Bare fordi man i Schweiz har regler om, at man har et torv, og der står 50 mand og stemmer ved en folkeafstemning, om der er plads til kvinderne, og det stemmer de nej til, er det jo ikke den måde, man har det på i f.eks. USA, i Østrig, i Finland, i Sydslesvig på baggrund af Sydslesvigsk Vælgerforenings ønske osv.

Folkeafstemninger kan godt bruges som et fornuftigt supplement. Ikke fordi folkeafstemninger er mere demokratiske; det er en anden form for demokrati end det indirekte demokrati.

Jørgen Estrup (RV):

Jeg kan ikke lade være med at starte med en bemærkning fra hr. Henning Grove, som jo nærmest skamroste grundloven og så sagde, at det simpelt hen var en klar og enkel grundlov.

Det mindede mig om det, som en forfatningsekspert her for nylig på De Radikales grundlovsstævne på Nyborg Strand beskrev, om, hvordan det var blevet opfattet af kongen af Nepal, som jo reagerede efter at have læst,

jeg tror hele grundloven, men i hvert fald de første paragraffer, og sagde, at det dog var den smarteste måde at indføre demokrati på, han længe havde set.

Og derved synes jeg måske, man får sat lidt i relief, hvordan man kan læse de mange paragraffer om monarkiets indflydelse i grundloven. Og jeg ville ikke ligefrem underskrive hr.

Groves udtalelser om, at det er en klar og enkel grundlov. Der er ganske mange fortolkningsmuligheder i den. Den er i hvert fald ikke klar.

Det er ikke svært at pege på en række ting, som burde være i centrum i grundloven, som ikke er i centrum.

Det havde været naturligt at starte med folkestyret end med monarkiet, uanset at monarkiet er en del af vores styreform.

Det havde været naturligt at få slået magtens tredeling fast, herunder at ministergerningen og folketingsgerningen ikke umiddelbart er forenelige.

Det havde været naturligt at få slået fast, hvordan det kommunale selvstyre, og det, som er kommet til at hedde nærhedsprincippet i EU-sammenhæng, er placeret i vores styreform.

Det havde været naturligt, at menneskeretighederne, sådan som de har udviklet sig, sådan som de præger den danske hverdag, havde stået centralt i grundloven.

Det havde været naturligt, at miljøet havde stået centralt i grundloven.

Og det havde ikke mindst været naturligt, at det, som ingen her i dette Ting kan afsondre sig fra, nemlig internationaliseringen, havde stået centralt i grundloven, og at det på det sidste punkt havde været aldeles klart, at man ikke kan tage bind for øjnene med noget godt resultat.

Verden går videre, og grundloven er ikke indrettet på en sådan måde, at den almindelige borger i Danmark er beskyttet mod de problemer, som kommer til os udefra, men vi har tværtimod i en række tilfælde den situation, at borgerne ikke med grundloven i hånden kan kræve den ret, som de kunne ønske sig.

Vi har i høj grad brug for at modernisere grundloven. Jeg tror, i hvert fald de fleste af os har følt det meget stærkt, at når vi indimellem skal tage stilling til, om Danmark skal deltage i internationale, væbnede konflikter, hvor vi prøver på at skabe fred og løse konflikterne eller i hvert fald at få dem dæmpet ned, så tager vi nogle beslutninger, som indimellem ville have været godt af at blive bredt mere ud til befolk-

ningen, og hvor befolkningen havde en klarere fornemmelse af, at den var en del af de beslutninger.

Der er ingen grund til at gå mere op i det. Man kan sagtens lave et katalog over de problemer, der er i grundloven, og væsentlige sider, som bør ændres, hvis grundloven skal være det, den bør være, nemlig befolkningens grundlov, og have folkestyret i centrum.

Jeg tror heller ikke, jeg begår nogen indiskretion ved at understrege, at Det Radikale Venstre har lagt megen sjæl og meget knofedt i arbejdet med grundloven siden begyndelsen af 1990'erne. Vi nærmer os et 10-års-jubilæum set med vore øjne. Vi synes, debatten har været ganske længe. Men vi er parat til også at fortsætte den. Og jeg må jo indrømme, at efter at have hørt debatten i dag, tror jeg roligt, konklusionen kan blive, at det ikke var i dag, revolutionen nåede Folketinget.

Det er så også i orden. Mindre kan vel gøre det. Men jeg synes måske, man så skal være opmærksom på, at dette altså er realpolitik, og grundlovsændringer er realpolitik.

Fra Radikal side er vi sådan set parate til at tage fat på en grundlovskommission, og vi er også tilfredse med de to forslag, der er kommet fra SF og fra Kristeligt Folkeparti, ikke nødvendigvis fordi vi er enige i alt, hvad der står i SF's forslag, men vi værdsætter og respekterer det grundige arbejde, der har været gjort i lang tid. Vi synes, det er nyttigt.

Men realiteten er jo den, at hvis man vil have en grundlovsændring igennem, skal der et stort, bredt flertal bagved. Og derfor nytter det jo ikke noget, medmindre i hvert fald mindst de to store partier i dette Folketing, Socialdemokratiet og Venstre, er enige i, at vi er nået så langt, at vi virkelig skal gå i gang med arbejdet. Det er åbenbart, at det er man ikke i dag.

Derfor er det givetvis overordentlig fornuftigt med et par høringer. Jeg vil heller ikke afvise, at man kunne snakke om Venstres forslag. Jeg tror, ethvert skridt, der ligesom sætter fokus på, at her er nogle væsentlige problemer, og at de i sidste ombæring er befolkningens problemer, er med til at bringe dette arbejde videre.

Og selv om, hvad skal vi sige, konklusionen på dagens debat jo altså nødvendigvis bliver »skynd jer langsomt«, mener jeg dog trods alt, at vi måske er begyndt at skynde os en lille smule, og det er så da i hvert fald nogenlunde positivt.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne spørge hr. Estrup til EU-delen af det her, for tidligere var der en debat mellem hr. Thulesen Dahl og hr. Estrup, hvor hr. Estrup lagde op til, at man godt kunne forestille sig grundlovsændringer med henblik på at tilpasse Danmark til en unionsudvikling. Det var reelt det, hr. Estrup var inde på.

Hvis hr. Estrup fortsætter ud ad den tangent, bliver jeg nødt til at sige, at så lægger Det Radikale Venstre simpelt hen gift for grundlovsdebatten. Så får hr. Kristian Thulesen Dahl jo ret i, at det bagvedliggende motiv i virkeligheden er at lave en unionsgrundlov.

Det var derfor, jeg tidligere på dagen stillede hr. Buksti det spørgsmål, og heldigvis også fik det svar, at det ikke var på grund af EU, at man ønskede en grundlovsdebat. Det var svaret fra hr. Buksti. Og jeg håber, hr. Estrup vil gå op og give det samme svar, for ellers bliver der altså tvivl om, om det overhovedet er formålstjenligt at have en sådan debat.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jamen hvis hr. Albrechtsen har gjort det til en målsætning at købe alt, hvad hr. Thulesen Dahl indfortolker i andre ordføreres taler, kan vi få en lang debat her i dag. Det er jeg enig i.

Selvfølgelig har spørgsmålet om grundlovsændringer intet som helst at gøre med eventuelle folkeafstemninger om EU, men grundlovsændringer har meget at gøre med internationaliseringen og spørgsmålet om en verden, som udvikler sig, på trods af at vi har en grundlov.

Og jeg synes, det er vigtigt at gøre grundloven til et instrument, befolkningen kan bruge, og gøre den til et instrument, der er så tæt som muligt på befolkningen i de her spørgsmål. Men det har intet at gøre med eventuelle afstemninger eller andre ting i den sammenhæng. Det vil jeg gerne bekræfte.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Bare for en ordens skyld og for dem, der eventuelt måtte lytte til debatten, skal jeg sige, at jeg såmænd ikke tror, det var noget, jeg fortolkede i hr. Estrups tidligere indlæg. Jeg tror såmænd, det var hr. Estrup selv, der meget, meget klart fik sagt, at hvis grundloven, som den er, ikke er gearret til den verden, vi har omkring os – og det er jo i særlig grad bl.a. også EU-samarbej-

det, som indgår i det spørgsmål eller den sag – så skal grundloven laves om.

Hr. Estrup formulerede det meget klart, og derfor synes jeg, at hr. Estrup nu forsøger med en række bortforklaringer, men ikke kan komme uden om det faktum, at Højesteret klart har fastslået, at skal Danmark afgive væsentlig mere suverænitet til EU-samarbejdet, kan det ikke ske inden for den nuværende grundlovs § 20.

Og det må hr. Estrup forholde sig til. Og det må vi andre forholde os til. Vi andre synes så, det er godt. Og hr. Estrup synes naturligvis, at det er et spørgsmål om, at verden nu har forandret sig, med det resultat at så må grundloven nødvendigvis ændres.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg havde jo opfattet hr. Estrups bemærkning om den internationale udvikling sådan, at det var Unionen, hr. Estrup tænkte på, men nu kan jeg forstå, at det var det ikke. Og det er jeg faktisk glad for at høre, for det, hr. Estrup sagde, kunne i hvert fald meget nemt misforstås i den retning, som hr. Thulesen Dahl havde opfattet det.

Men nu har hr. Estrup altså bekræftet, at han ligesom hr. Buksti ikke ser noget perspektiv i og ønske om, at man skulle ændre grundloven af hensyn til unionsudviklingen. Hvis jeg har forstået det rigtigt, er jeg glad for svaret og siger tak for det. Ellers kommer vi altså i den situation, at det vil kunne lykkes Dansk Folkeparti at dræbe grundlovsdebatten allerede fra starten. Det synes jeg ikke vi kan være interesseret i.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Nej, men det bekræfter jeg gerne én gang til. Men jeg vil også gerne understrege, at det ikke var mig, der nævnte EU eller Unionen. Det var hr. Thulesen Dahl, der meget praktisk fik indfortolket det, fordi hr. Thulesen Dahl havde et problem med det eksempel, jeg fremførte, som jo var noget helt andet, nemlig spørgsmålet om den ændring, der er sket med indholdet af værnepligtsbegrebet. Det var det, jeg fremhævede.

Hvor hr. Thulesen Dahl går og bilder sine vælgere ind, at værnepligten er noget med at forsvare Danmarks grænse i Sønderjylland, drejer det sig jo nu om at forsvare Danmark et sted i Nordeuropa, uspecificeret. Men det vil hr. Thulesen Dahl helst ikke snakke så meget om.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jamen så bliver jeg nødt til at spørge hr. Estrup på en anden måde.

Vil Det Radikale Venstre sammen med Dansk Folkeparti i den kommende diskussion om grundlovsspørgsmålet arbejde for, at grundloven ikke ændres med henblik på muligheden af at kunne give EU større magt?

Altså, vil hr. Estrup være med til at arbejde for, at grundlovens rammer, som forhindrer afgivelse af mere suverænitet til EU, fastholdes også i forbindelse med en kommende grundlovsændring?

For hvis ikke hr. Estrup kan svare bekræftende på det spørgsmål, jamen så er der jo tale om, at man med det her arbejde, man igangsætter, i virkeligheden er i fuld sving med at muliggøre en større integration i EU med afgivelse af suverænitet fra dansk side til følge.

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil godt på Enhedslistens vegne erklære mig enig i den køreplan, som ligger efter den her debat.

Det vil sige, at vi først skal have et par høringer, én før og én efter sommerpausen, hvor partierne og andre kan fremlægge deres eventuelle forslag og holdninger og synspunkter og ideer og tvivlsspørgsmål i forhold til ændringer af grundloven, og så skal der komme en konklusion ved udgangen af grundlovens jubilæumsår, f.eks. ved hjælp af en forespørgselsdebat, hvor Folketinget så kan træffe beslutning, om der skal nedsættes en grundlovskommission, om der skal udpeges en ekspertgruppe til at komme med et forslag, eller om der skal ske noget helt tredje, eventuelt at der overhovedet ikke skal ske noget som helst.

Og egentlig kunne man jo sådan set stoppe her. For det er jo så den væsentlige konklusion, der er kommet på den her dag, og de holdninger, som vi har til Kristeligt Folkepartis forslag, som er positivt, og til SF's forslag, herunder de mange underpunkter, som i det store hele også er positivt, ja, dem kan man jo så gemme til den debat, der kommer i de forskellige sammenhænge.

Alligevel vil jeg godt sige et par enkelte ord, som jeg synes måske er nødvendige i forhold til en præcisering af vores holdning.

Statsministeren indledte med at sige, at vi havde en god grundlov, en grundlov, der var

rammen om det hele. Og det kommer jo, synes jeg, lidt an på, hvordan man ser det.

Man kan jo forstå grundloven som de love og den praksis, som er opbygget oven på grundloven, oven på selve teksten. Og det er klart, at dér er det selvfølgelig en politisk vurdering, om det er godt, om det er tilstrækkeligt, om det er en fin ramme. Det er en politisk vurdering, og dér kan vi alle sammen have vores forskellige opfattelser.

Men den anden måde, man kan vurdere udtalesen »en god grundlov« på, er jo ved at kigge på selve grundlovsteksten. Og dér mener vi altså, hvis man skal være fair, at dér er der mindre tvivl, og dér er det ikke så politisk.

Dér handler det om, at den tekst faktisk ikke er særlig klar; at befolkningen er helt væk, hvis der er nogen, der læser den. Altså, bare det faktum, at der blandt de første 14 paragraffer er 12 paragraffer, som handler om kongen: kongen må, kongen skal, kongen kan, kongen giver, kongen tager.

Realiteten er jo, at grundloven er komplet uforståelig ud fra en læsning af den, som den ligger. Og vi lever jo på, at folk ikke læser den, men at de tror på de fortolkninger, som de har fået fortalt.

Og det kan måske være meget godt, måske er det ikke så godt. Vi synes nok ikke, at det er så godt. Vi synes, det er vigtigt, at folk kender grundloven. Vi synes, det er vigtigt, at folk præcis ved, hvilke rettigheder, hvilke pligter der er grundlæggende og derfor er stadfæstet i en grundlov, og som en tilfældig regering ikke kan ændre. For når vi snakker om overholdelse af grundloven, kan vi jo konstatere med historien som udgangspunkt, at det i sidste ende afhænger af magt.

Hvis vi tager påskekrisen i 1920, hvor kongen fiklede lidt vel rigeligt med grundloven, hvad var det så, der forhindrede, at det blev en succes? Ja, det var en trussel om en generalstrejke fra de samvirkende fagforbunds side, som fik kongen på bedre tanker. Det var et spørgsmål om magt. Og da vi i 1942 så det grundlovsstridige forbud mod kommunisterne vedtaget i det her Folketing, hvor politikerne ikke var noget værn mod det grundlovsbrud, ja, dér kan vi konstatere, at der var magten ikke til stede til at forhindre, at grundlovsbruddet blev ført igennem.

Derfor er det vigtigt, at befolkningen kender grundloven, ikke bare kender fortolkningerne

af den, men ved præcis, hvad der ligger i den, og hvad der ikke ligger i den.

Når vi så vil gå ind i denne her debat om ændring af grundloven, er det selvfølgelig, fordi vi vil vinde opbakning til nogle bestemte synspunkter, som vi har. Det er ikke nødvendigvis synspunkter, som befolkningen har i dag, men det er synspunkter, som vi ønsker at vinde demokratisk opbakning til. Og det handler om udbygning af demokratiet på forskellige måder, det handler om adskillelse af stat og kirke, det handler om indførelse af republikken, det handler om styrkelse af sociale rettigheder osv. osv. Oplagt ting, som der ikke i dag nødvendigvis er en opbakning i befolkningen til, men oplagt også emner, som vi vil deltage i diskussionen af for at vinde opbakning.

Det er med det udgangspunkt, at vi hilser den diskussion, der kommer, velkommen. Det er med det udgangspunkt, vi kan støtte den køreplan, som statsministeren har fremlagt.

Kim Behnke (FP):

For to år siden havde Folketinget i februar måned, altså februar 1997, dels en debat om SF's forslag om en grundlovskommission og dels en forespørgselsdebat rejst af Fremskridtspartiet.

Anledningen til, at vi på det tidspunkt rejste forespørgselsdebatten, var, at daværende og nuværende udenrigsminister, hr. Niels Helveg Petersen, havde haft de såkaldte grundlovsseminarer på Hindsgavl. Fremskridtspartiet havde deltaget i grundlovsseminarerne, og vi fandt, at den diskussion, der udspandt sig, både var interessant og vigtig. Men fra at tingene foregår som et radikalt seminar på Fyn, og til at tingene bliver realiteter, kan der jo godt være et stykke vej. Derfor fandt vi, at det var vigtigt at få debatten flyttet ind i Folketingssalen, for skal vi have ændring af vores grundlov, så kræver det, at der nedsættes en forfatningskommission eller en grundlovskommission.

Det, der er sket siden, har faktisk bekræftet Fremskridtspartiet i, at tiden måske er ved at være moden, selv om konklusionen i februar 1997 var, at tiden ikke var moden til det.

Vi synes, at vi i de forgangne to år har oplevet, at der på flere områder har vist sig et behov for, at vi får vores grundlov moderniseret:

Vi har fået sagen om de 115, eller er det efterhånden flere love, hvor myndighederne har ret til at gå ind på privat ejendom uden retsken-delse. Vi har sagen om sommerhusene, hvor grundlovens bestemmelser om ejendomsretten

jo ikke gælder. Har man valgt at købe et sommerhus, så er det statsmagten og miljøministeren, der bestemmer, hvornår man må være i sit sommerhus. Vi har så haft grundlovssagen ved Højesteret, nemlig spørgsmålet om, hvorvidt statsministerens underskrift på Maastricht-traktaten var gyldig eller acceptabel eller ej.

Det er sager, der efter Fremskridtspartiets mening er med til at styrke behovet for, at vi får en forfatningskommission og vi får overvejet muligheden for at få ændret den danske grundlov. Men kan det så overhovedet lade sig gøre?

Pressen har i anledning af 150-året for grundloven været meget optaget af, om vi igen den her gang kunne udtænke en sag, der kunne bære en grundlovsændring eller en grundlovsmodernisering. Og stærkt inspireret af forløbet fra 1953 har man kigget i de kongelige aner og fundet ud af, at i en eller anden tænkt situation, hvor kronprins Frederik måtte få først en datter og senere en søn, ja, så vil der være behov for en ændring af tronfølgeloven.

Det er selvfølgelig et interessant synspunkt. Og med den interesse, der er, i hvert fald fra ugebladenes formidling af det royale stof, så kan det jo godt være, at den næste grundlovsmodernisering også skal bæres igennem af kongehuset, i hvert fald i forbindelse med en modernisering af tronfølgeloven. Det har vi sådan set ikke noget imod, og vi støtter den modernisering af tronfølgeloven, men sandt at sige er det jo lidt fattigt, hvis det er det, der afgør, om danskerne interesserer sig for deres grundlov eller ej, for der er jo nok at interessere sig for.

Der er så mange bestemmelser, gode bestemmelser, fornuftige bestemmelser, velformulerede bestemmelser i vores grundlov, som er værd at værne om, og for Fremskridtspartiet er det vigtigt, at vi kun skal ændre grundloven, hvis det, vi får efterfølgende, er bedre end det, vi kender i dag.

Det stiller store krav til en ny og moderne grundlov, men – og der er et men – det kan jo være, at det slet ikke er i det danske Folketing eller blandt danske politikere og eksperter, at initiativet bliver taget til at få grundloven moderniseret.

Hvis der kommer en indstilling fra Færøerne om at forlade rigsfællesskabet, så er det efter Fremskridtspartiets mening således, at vi har en situation, hvor grundloven skal moderniseres og justeres i forhold til den kendsgerning. Kommer vi igennem med en grundlovsmodernisering, inden Færøerne måtte træffe den be-

slutning, ja, så er det vores opfattelse, at så skal både Færøernes og Grønlands tilslutning i rigsfællesskabet have en formulering i grundloven, der giver dem mulighed for vidtgående selvstændighed, lige så vel som vi i forhold til alle andre dele af verden har den opfattelse, at selvstændige folk selvfølgelig skal have selvstændighed.

Så er der statsministerens tilbud i dag om, at vi får høringer, vi får eksperter til at udtale sig. Bevares, eksperterne skal være velkomne. Jeg har allerede med fornøjelse læst en række af de kronikker, som 1999 har budt på på grundlovsområdet, men et godt råd til statsministeren:

Det er vigtigt, at det ikke kun bliver en diskussion mellem politikere og eksperter. Det er meget vigtigt, at vi hele tiden holder os for øje, at den eventuelle grundlovsændring skal bæres igennem af befolkningen, og derfor skal det være sådan, at befolkningen føler, at den diskussion, der pågår, er én, der vedkommer dem, og er én, de er med i. For hvis Folketinget, om det så er i enighed, og eksperterne i enighed kommer og siger, at her er et forslag til en ny grundlov, og det er med et indhold, og det er med temaer, som befolkningen ikke føler vedkommer dem, ja, så bliver den ikke ændret. Så er arbejdet spildt, og så har vi måske opnået en situation, hvor befolkningens følelse er afmagt og følelsen af politikerlede er blevet endnu stærkere.

Så derfor det håb og den bøn til statsministeren, at det her ikke bliver gjort folkeligt, fordi det er et forkert udtryk, men bliver gjort vedkommende for befolkningen, så befolkningen føler, at det, politikerne nu er gået i gang med, er noget, der vedkommer dem.

Forslaget fra Kristeligt Folkeparti er jo et beslutningsforslag, hvis overordnede målsætning om en forfatningskommission deles af Fremskridtspartiet. Spørgsmålet er så, hvornår tiden er moden til det.

Vores vurdering er, at tiden ikke er moden før i næste folketingssamling, fordi lige præcis den kendsgerning, at vi i år fejrer grundloven, at der bliver afholdt en lang række arrangementer, at der fra mediernes side vil være ekstraordinær interesse om grundloven, kan være med til at løfte den folkelige interesse, som er nødvendig, så det også er andre end eksperter i statsret, der skriver kronikker i aviserne, så det er noget, der får almindelige mennesker til at føle det vedkommende og interessant. Så vores vurdering er, at den forfatningskommission

ikke skal nedsættes før tidligst ved udgangen af 1999.

Kigger vi på SF's forslag, er det jo selvfølgelig langt mere konkret, og de bemærkninger, vi havde i februar 1997, har vi stadig væk, men lad mig nævne et par punkter:

Vi er fuldstændig enige med SF, når det gælder punkt 6, nemlig muligheden for hyppigere anvendelse af folkeafstemninger, men vi kan jo ikke lade være med at undre os over, at de gange, hvor Fremskridtspartiet så rent faktisk foreslår hyppigere anvendelse af folkeafstemninger, vil SF jo ikke støtte det.

SF vil heller ikke støtte Fremskridtspartiets forslag om, at folkeafstemninger kan ske på vælgerens initiativ, sådan at det ikke kun er Folketinget, der kan bestemme, hvornår der skal være folkeafstemninger, men at borgerne kan komme og sige: Den her sag ønsker vi til afstemning. Den eneste gang, SF har støttet os i et forslag om folkeafstemning, var om Øresundsforbindelsen. Ellers har SF sagt nej i Folketingssalen, og det synes vi er lidt fattigt i forhold til, at man nu tager det med som sit sjette punkt ud af 16.

Vi er også enige med SF i punkt otte om opløsningsretten; at det ikke kun skal være statsministerens privilegium at udskrive folketingsvalg, men at et flertal i Folketinget selvfølgelig også skal kunne gøre det.

Vi er enige med SF i punkt ni, nemlig spørgsmålet om nedsættelse af et lovudvalg, og dengang den debat pågik i Folketinget, havde vi jo et tæt samarbejde om det, og de synspunkter har vi stadig væk.

Så er der spørgsmålet om, hvorvidt man skal ændre på den måde, vi bruger Højesteret på som en slags forfatningsdomstol i Danmark. Og særligt i forhold til det efter Fremskridtspartiets mening alt for tætte samarbejde i EU er det vores opfattelse, at det kunne være en væsentlig fornyelse i Danmark, at det ikke er Højesteret, men en særskilt forfatningsdomstol, der tager sig af de spørgsmål, sådan som vi kender det fra Tyskland.

Så er det klart, at vi er enige i punkt 14 – det har jeg lige nævnt – om Færøerne og Grønland.

Men der også dele af SF's forslag, som vi er modstandere af. Vi er ikke modstandere af menneskerettighederne, selvfølgelig er vi ikke det, men vi mener, det vil være forkert at indskrive en menneskerettighedserklæring mere eller mindre parallelt i en dansk grundlov.

Så er der punkt to, som vi mener er noget pjat, og som vi mener er et udslag af modelune: at naturen, blomster og bier også skal stå i grundloven.

I den grundlov, vi har i dag, kan vi med stolthed læse hver eneste bestemmelse og glæde os over, at vores grundlovgivende fædre faktisk havde meget klarsyn, da tingene blev skrevet. Jeg vil være lidt ked af, hvis man om 50 år eller 100 år med et skuldertræk og fnis siger: Ja, der var lidt strømninger der i slutningen af 1990'erne, hvor man var meget optaget af naturen osv., så det skrev man også ind i grundloven. Det vil efter vores mening være forkert. Grundloven skal have en sådan styrke, så den kan blive ved med at stå, uanset hvilke ting der er moderne i den offentlige debat.

Så budskabet fra Fremskridtspartiet er i dag tre ting. Forfatningskommission: Ja til princippet, men først i næste Folketingssamling, når 1999 er gået. Punkt to: Lad os få den danske befolkning til at deltage aktivt. Og punkt tre: Vi deltager selvfølgelig både i hele 1999 og ved de initiativer, som statsministeren må tage i forhold til at få tingene diskuteret ved en høring. Det deltager vi naturligvis gerne i.

Den fg. formand (Jørn Pedersen):
Ordføreren for forslagsstillerne til B 45, hr. Aage Frandsen.

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil da godt først takke for debatten, som har været betydelig mere fremadrettet i forhold til tidligere debatter, vi har haft om grundloven, og også takke en række ordførere for det, skal vi sige, engagement, de går ind i diskussionen på. For et er, at man ønsker, at en grundlov skal se ud på en bestemt måde – vi har jo ikke lagt skjul på, at vi ønsker at gå i en bestemt retning, og man kan godt være uenig med os i det – noget andet er at mene, at man alligevel kan diskutere grundloven seriøst. Og det synes jeg at nogle af ordførerne har gjort. Jeg vil ikke nævne navne for ikke at blive uvenner med nogen eller for ikke at gøre nogen uret.

Så vil jeg godt sige indledningsvis, at når vi taler om den dér grundlov, som er så god, så er det i hvert fald i mit hoved sådan, at vi har en grundlov. Den er ikke stor, men den er ganske god. Derudover har vi en hel masse, som nogen tror også er grundloven, fordi det jo har den samme status, og det er vores forfatningsudbygning til grundloven. Og havde vi ikke den,

så stod det sandelig skidt til med grundloven. Det synes jeg altså er vigtigt.

Når man taler om, at den dér grundlov er så god, så er det altså, fordi vi taler om det hele, og hvis vi ikke på et eller andet tidspunkt får de ting skrevet ind i grundloven, så ender det med, at man må sige, at vi nærmere har det, som de har i England. At man hos os nok har noget, der er skrevet ned, men det er i virkeligheden noget andet, der tæller mest. I England har man ikke engang noget, der er skrevet ned.

Derfor tror jeg, at hvis vi ikke på et eller andet tidspunkt i begyndelsen af det næste årtusinde får skrevet en grundlov, så er det et spørgsmål om, hvornår vi kan sige, vi har en grundlov, der tæller specielt, men har en masse forfatningstraditioner, der selvfølgelig er mindst lige så vigtige.

Så igen til det med, at den er så let at forstå og sådan noget, dér synes jeg altså, at man skulle prøve at møde nogle ganske almindelige mennesker og sige til dem:

Prøv lige og læs den paragraf, hvad tror du, det betyder? Det gør jeg, når jeg underviser i samfundsfag på hf. Så gennemgår vi ting i grundloven, og de tror ikke rigtig på, at det kan passe, at det er grundloven.

For det første tror de slet ikke, at den er så lille, og for det andet bliver de overrasket over, hvad der står. Så forklarer jeg dem, at det betyder noget helt andet, og så bliver de ganske rolige igen.

Sådan tror jeg mange danskere har det. De tror, grundloven er noget andet, end den er. Derfor tror jeg, at den diskussion, som der nu er almindelig enighed om, også vil give grundlaget for en langt større forståelse for grundloven. Og så kan man ud fra det tage stilling til, om vi skal have en grundlovsændring, og i hvilket omfang det skal ske.

Det er også sagt, som om det er alle paragrafer, der virkelig er noget, vi kan være stolte af. Jeg vil nævne en enkelt paragraf, § 29, omkring valgretten, hvor der står i andet punktum, stk. 1:

»Det bestemmes ved lov, i hvilket omfang straf og understøttelse, der i lovgivningen be-
tragtes som fattighjælp, medfører tab af valgret.«

Det er jo fra en anden tid. I dag synes vi da ikke, at det er særlig flot, at det står i grundloven, at vi kan sige til en person: Du er straffet. Så kan vi i henhold til grundloven godt tage valgretten fra dig. Der er ingen af os, der har

tænkt sig at gøre det, men det er da ikke noget, vi er stolte af, at vi har sådan en paragraf. Det tror jeg da ikke. Men det var det i 1953. Da følte man, at man stadig væk skulle have sådan en, fordi den havde man i 1849.

Der er noget andet, der er karakteristisk ved vores grundlov. Den har været meget tro mod historien for at sige det på en pæn måde. Masser af paragraffer følger helt tro bestemmelsen fra 1849, f.eks. forsørgelsesparagraffen. Den er ordret den samme.

Jeg siger ikke, at vi skal indbygge en hel masse detaljerede ting, tværtimod. Man skal ikke være detaljeret i grundloven, men det er alligevel slående, at i 1849 og 1953 har man de samme formuleringer om, at den, der ikke kan forsørge sig og sine, skal samfundet tage sig af. Det, vi gør i praksis i dag, er betydelig mere end det, som man kan udlægge af grundloven. I dag er vi enige om, at det drejer sig om børn. Kan man ikke forsørge sine børn, så er man berettiget. Men som det ligger i grundloven, er det mere vidtrækkende, end dengang man skrev det.

Der er også en række andre ting i grundloven, som ikke er tidssvarende, og det betyder jo ikke, at vi ikke kan nyindtolke ting. I 1953 fik man det med telefon, post og telegraf ind i husfredsparagraffen. Man havde fundet ud af i 1953 – det havde man åbenbart ikke fundet ud af i 1915 – at det var noget, man måske skulle have ind i grundloven. Det virker lidt absurd i dag, at det nævnes specielt. Skal vi lave den bestemmelse i dag, skal vi jo nok skrive et eller andet om, at enhver meddelelsesform skal være sikret og ikke nævne de tre ting. Det er nok ikke det, som er mest fremtidsrettet. Vi skal ikke skrive ind, at man, når man e-mailer, også skal sikres, for det er enhver meddelelsesform, der skal sikres.

Og sådan er der mange ting i denne grundlov, som vi alle sammen her nok forstår, hvad betyder, men folket forstår det selvfølgelig ikke. Det kan man ikke bebrejde folk.

Så vil jeg også godt sige, at den proces, som regeringen og også Socialdemokratiet, som tidligere ikke har været så vild med at gå i gang med en proces, har lagt op til med høring, for os er udmærket. Det er udmærket, at vi på den måde kommer længere i retning af diskussion af grundloven, for jeg tror nok, vi alle sammen ved, at før eller siden kommer der jo en grundlovsændring.

Jeg er også glad ved, at hr. Buksti sagde, at det ikke kun var noget, der skulle foregå som høring formentlig i Landstingssalen, men at det også var andre steder, for det er den folkelige diskussion, der skal gøre, at folk kan forstå, at vi skal have en grundlov, hvis vi skal have den. Og hvis ikke folk vil have den, skal de heller ikke have den, men vi har en forpligtelse til at fortælle folk, hvad der rent faktisk står i grundloven, og så snakke med dem om, om ikke der var nogle formuleringer, der kunne gøres bedre.

Med hensyn til Venstres forslag om et ekspertpanel, som man skulle spørge, kan jeg i hvert fald godt forestille mig, at man stille og roligt i Folketingets Udvalg for Forretningsordenen diskuterede, hvordan man fik nogle sparringspartnere, udvalget og nogle eksperter imellem, som kunne belyse forskellige vinkler af grundloven i forhold til, hvad der står, hvilken udvikling der er sket, hvordan vores forfatning er, hvad man har andre steder, hvad der er af problematikker, som det kunne være værd at se på.

Og så er jeg hundrede procent enig med Venstres ordfører, fru Birthe Rønn Hornbech, i, at det så skal være nogle bud fra nogle eksperter, og at disse eksperter under ingen omstændigheder skal sætte sig ned sammen og prøve at skrive en grundlov. Det ville være, ja, nærmest en forbrydelse mod folkestyret, hvis det skete. Ikke fordi de ikke er kloge folk, problemet er næsten, at de er for kloge.

Det er heller ikke Justitsministeriet, der skal gå i gang; justitsministeren kan tage det helt roligt, og vi andre også. Det er ikke Justitsministeriet, der skal gå i gang med at skrive en grundlov, nej, det er på det tidspunkt, hvor den folkelige debat også er afklaret, at vi begynder at skrive. Og det kræver altså ikke, at man har en juridisk embedseksamen at kunne skrive en grundlov, selv om der er nogle af dem, der har det. De, der skrev grundloven tidligere, havde det ikke, og alligevel er det den grundlov, som vi besynger så meget, og som vi må sige er skrevet af folket.

Derfor regner jeg med, at den diskussion, som vi nu får ude omkring i forsamlingshusene – en gang imellem taler vi om de dér forsamlingshuse, som om det er nogle, vi løber ude i hele tiden, sådan er det jo desværre ikke, men så i hvert fald nok mere på højskoler – er den, som vi skal afprøve vores egne synspunkter med, og vi, som har stillet forslaget, skal også

have afprøvet, i hvilket omfang folk er interesseret i at få ajourført grundloven.

Som sagt synes jeg, at det har været en god debat, vi har haft i dag, og vi havde ikke regnet med, at vi afsluttede debatten med, at man sagde: Det her er alletiders, lad os få det vedtaget med det samme. Det vidste vi godt, og jeg vil også sige, at det måske heller ikke havde været det mest hensigtsmæssige, fordi vi ikke har haft den afklaring i forhold til folkets interesse for det og vores egen afklaring omkring det. Vi regner med, at det forhåbentlig sker, inden dette år er omme, og hvis ikke det sker på det tidspunkt, så sker det i hvert fald senere.

Den fg. formand (Jørn Pedersen):

Så er det ordføreren for forslagsstilleren til B 26, hr. Jann Sjursen.

Jann Sjursen (KRF):

Debatten om en grundlovsrevision har jo stået på i flere år, og Folketinget har tidligere som i dag på foranledning af både SF og Kristeligt Folkeparti drøftet spørgsmålet om nedsættelse af en forfatnings- eller grundlovskommission.

Jeg vil godt indledningsvis understrege, at vi fra Kristeligt Folkepartis side ikke har fremsat vort beslutningsforslag om nedsættelse af en forfatningskommission, fordi vi er stærkt utilfredse med den nuværende grundlov. Det vil efter vores opfattelse heller ikke være nogen katastrofe, hvis den ikke bliver ændret inden for en nærmere årrække. Vi kan sagtens leve med den nuværende grundlov, hvis så skal være.

Ikke desto mindre finder vi, at grundlovsjubilæet i år er en naturlig og kærkommen lejlighed til at igangsætte et kommissionsarbejde, der kan forberede en ændret grundlov. Godt nok har den nuværende grundlov vist sig særdeles slidstærk, men det er alligevel snart 50 år siden, at den sidst blev ændret, nemlig i 1953. Siden dengang er der opstået nye problemer og udfordringer, som den nuværende grundlov af gode grunde ikke forholder sig til.

Det gælder helt åbenbart i forhold til det internationale samarbejde, sådan som flere ordførere også i debatten her i dag har påpeget. Men det gælder efter vores opfattelse i forhold til det kraftige fokus, der i det seneste år også herhjemme har været på menneskerettigheds- og værdispørgsmål. Her står en række internationale konventioner centralt også i den danske debat, men den danske grundlov afspejler det

ikke på samme måde som andre landes forfatninger, f.eks. den europæiske menneskerettighedskonvention. Det er uheldigt, synes vi, fordi vi netop i international sammenhæng føler os forpligtet til at være i front på det område.

De to beslutningsforslag, som vi har drøftet her i dag, har lidt forskellig karakter, men jeg forstår det sådan, at både SF's og Kristeligt Folkepartis mål er det samme, nemlig at få nedsat en kommission, der kan forberede en grundlovsændring.

Kristeligt Folkeparti, vil jeg godt sige, kan naturligvis støtte SF's beslutningsforslag, selv om vi bestemt ikke deler alle de synspunkter, som SF fremfører i beslutningsforslaget og specielt i bemærkningerne, og da slet ikke det helt overordnede synspunkt, at grundloven i højere grad skal tage udgangspunkt i en socialistisk opfattelse. Men vi er enige med SF i, og det synes jeg sådan set er væsentligt også at understrege her ved afslutningen af debatten, at kampen om, på hvilke punkter grundloven skal ændres, eller hvilke tilføjelser der så skal gøres, fundamentalt set er en værdikamp.

Det er et spørgsmål om, hvilke værdier vi hver især ønsker skal være de grundlæggende og præge vores samfund. Det synes jeg klart kommer til udtryk i bemærkningerne til SF's beslutningsforslag, og her er vi enige. Grundlovsdebatten skal altså ikke kun sigte på at ændre grundloven, men også være med til at igangsætte en helt fundamental værdidebat, hvis perspektiver rækker langt videre.

Vort beslutningsforslag har haft til formål at få Folketinget til at tage stilling til nedsættelse af en forfatningskommission, hverken mere eller mindre. Vi har ikke angivet, hvor mange medlemmer en sådan kommission skal have, eller efter hvilke kriterier medlemmerne skal udpeges. Vi har heller ikke angivet, hvilke emner den skal belyse, eller arbejdsmetoder, og det er med velberådet hu.

Vi mener, at regeringen bør nedsætte forfatningskommissionen, men, og det er det afgørende, at det skal ske efter forhandling med Folketingets partier. Dermed har vi egentlig forsøgt at lægge op til en fleksibel model, en model, som såmænd kan indeholde både høringer og ekspertgrupper, om det så skulle være. Det afgørende er i den forbindelse, hvad regeringen og Folketingets partier kan blive enige om.

Netop fordi vi fra Kristeligt Folkepartis side ikke i vort beslutningsforslag har fremhævet de

ønsker, vi har til ændring af grundloven, vil jeg gerne her kort redegøre for de punkter, som vi anser for at være væsentlige.

For det første ønsker vi, at grundloven tilføres et egentligt menneskerettigheds- og værdikatalog, sådan som det i øvrigt også gør sig gældende for andre landes forfatninger. Via et sådant katalog kommer et fælles værdigrundlag stærkere til udtryk, og det er debatten herom, vi anser for at være væsentlig i en tid, hvor vi mest af alt gør værdier op i markedsværd. Retten til liv er en af de grundlæggende menneskerettigheder, som vi derfor også finder det naturligt fandt vej ind i grundloven. Vi er enige med SF i, at et forbud mod dødsstraf også vil være naturligt. Endelig vil jeg pege på behovet for en præcisering af foreningsfriheden. Det gælder også retten til uhindret at stå uden for foreninger, inklusive fagforeninger.

For det andet mener Kristeligt Folkeparti, at der er grund til at se på grundlovens bestemmelser vedrørende deltagelse i internationalt samarbejde. Det gælder især overstatsligt samarbejde og helt specifikt EU. § 20 er efter vores opfattelse ikke præcis nok.

For det tredje vil vi gerne have en klarere præcisering af magtfordelingsprincippet, altså forholdet mellem den lovgivende, udøvende og dømmende magt. Folketingets forretningsorden blev for et par år siden ændret, således at ministre har mulighed for at søge orlov fra Folketinget. Ordningen er frivillig. Kristeligt Folkeparti mener, at grundloven klart bør foreskrive, at ministre ikke kan være medlemmer af Folketinget. En ordning som i Norge vil på dette punkt være på sin plads. Ligeledes må grundloven foreskrive, at f.eks. dommere må nedlægge deres hverv, hvis de bliver indvalgt i Folketinget.

For det fjerde finder Kristeligt Folkeparti, at folketingsvalg i utide er en uring. Vi ønsker statsministerens opløsningsret ophævet, så vi får faste 4-årige valgperioder, sådan som vi også kender det fra Norge. Selv om en sådan ordning ikke er løsningen på alle parlamentariske kriser, er den alligevel at foretrække. Vi tror, det vil give større parlamentarisk stabilitet, og vi kender jo til ordningen fra amts- og byrådene. Alternativt, og det synes vi da også er værd at overveje, kunne det være en løsning, hvor statsministeren alene med et folketingsflertal i ryggen kunne udskrive valg.

For det femte finder vi det helt naturligt, at tronfølge loven søges ændret i forbindelse med

en grundlovsændring, således at mænd og kvinder får lige adgang til tronen.

Det er Kristeligt Folkepartis hovedsynspunkter, og de samt de mange andre synspunkter, som også har været fremført i dag, turde være nok at tage fat på for en forfatningskommission.

Mange temaer skal belyses, inden vi kan nå så langt som at tage stilling til konkrete ændringer i grundloven, og der gik da også hele 7 år forud for grundlovsændringen i 1953, hvor tingene blev drøftet.

Grundighed skal også præge arbejdet denne gang og også et bredt politisk flertal. Derfor må man selvfølgelig også konstatere på baggrund af debatten i dag, at det ikke er i dag, der bliver truffet en beslutning om, at vi får nedsat en kommission. Det kan vi så heller ikke gøre nu, men når vi senere skal stemme om sagerne.

Men jeg vil alligevel sige, at jeg synes, at vi oven på dagens debat kan konstatere, at selv om der ikke umiddelbart står et flertal af partier bag hverken vort eller SF's beslutningsforslag, er vi alligevel kommet et skridt videre i processen, og at et flertal af partier i hvert fald er villig til at sætte skub i processen, måske ved et par høringer, og hvem ved efter drøftelser i Udvalget for Forretningsordenen også ved yderligere initiativer, f.eks. det forslag, som Venstre har fremført i debatten om nedsættelsen af en ekspertgruppe, som også kan bringe os nærmere målet: at få nedsat en kommission, der kan forberede grundlovsændringer.

På den baggrund vil jeg godt sige tak til ordførerne i dag for de forskellige bidrag til, synes jeg, en konstruktiv debat langt hen ad vejen. Jeg vil også godt takke statsministeren i den her forbindelse for en imødekommenhed, selv om regeringen altså ikke umiddelbart kunne tilslutte sig hverken vort eller SF's beslutningsforslag.

Men som sagt synes jeg faktisk, at debatten har flyttet noget i dag, og at vi i hvert fald er kommet et skridt videre på vej mod nedsættelse af en kommission.

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Jeg vil også gerne sige tak for en nuanceret og på visse strækninger indholdsrig debat, som selvsagt giver os et godt håb om, at den kan blive videreført i året, der er foran os.

Til fru Birthe Rønn Hornbech vil jeg gerne sige:

Jeg har heller ikke endnu, som fru Birthe Rønn Hornbech understregede det, observeret et meget bredt og stærkt folkeligt krav om en

ny grundlov. Men jeg deler det synspunkt, at det er vigtigt, at grundlovens jubilæumsår bruges til en folkelig debat, og den skal vi bestemt være aktive for at sikre og bringe frem, og det mærker jeg da også er det, der optager Venstre og Venstres ordfører.

Jeg vil også gerne erklære mig enig i, at tiden ikke er inde til at nedsætte en grundlovskommission, men i slutningen af mit indlæg vil jeg godt komme lidt tilbage til fru Birthe Rønn Hornbechs forslag på vegne af partiet Venstre om et panel eller et udvalg af statsretseksperter og dette forslags forhold til regeringspartiernes forslag.

Der var et enkelt emne, fru Birthe Rønn Hornbech var inde på, som jeg godt vil gøre en kort kommentar til, nemlig spørgsmålet om boligens ukrænkelighed. Jeg skylder at nævne, at justitsministeren jo for relativt nylig har haft lejlighed til at fremlægge en redegørelse i Folketinget om det spørgsmål.

En del af regeringens betænkeligheder ved at følge Venstre på feltet handler ikke mindst om risikoen for at reducere domstolene til et sted, hvor der gives et gummistempel til de helt oplagte tilfælde, eksempelvis at Told og Skat ønsker at se på et momsregnskab i en konkret virksomhed, hvilket har været blandt det, der har været brugt i argumentationen. Professor Bent Christensen har jo ved tidligere lejligheder skrevet grundigt om sagen.

Jeg synes heller ikke, vi skal glemme, at de offentlige myndigheder naturligvis også er underkastet forvaltningslovens forskellige regelsæt, ligesom proportionalitetsprincippet og andre vigtige principper, som hr. Aage Frandsen i virkeligheden indirekte berørte, er fundamentale i vores retssamfund.

Når det gælder de øvrige dele af det principielle, kan jeg selvsagt ikke lade være med at opholde mig ved eksempelvis grundlovens § 75: »Til fremme af almenvellet bør det tilstræbes, at enhver arbejdsduelig borger har mulighed for arbejde på vilkår, der betrykker hans tilværelse.«

Det minder mig lidt om diskussionen om og inspirerer i hvert fald mig selv til diskussionen om, hvad personlig frihed egentlig er. Jeg tror selvsagt, at den personlige frihed skal man have noget at have i, forstå mig ret. For man kan med rette sige, at den personlige frihed har et stærkere indhold, hvis man har et arbejde frem for at være arbejdsløs. Og man kan med lige så stor ret sige, at den personlige frihed har et stærkere

indhold, hvis man har et stærkt uddannelsesmæssigt afsæt eller mulighed for at udfolde sit talent i forhold til en i social henseende eller anden henseende fuldstændig håbløs situation.

Jeg nævner det mere, fordi jeg tror, at foråret og 1999 i øvrigt sagtens kan bruges til disse grundlæggende politiske debatter, som i høj grad, synes jeg, skal sætte mere substans på vores begreber om den personlige frihed, om staten og om beskyttelse af forskellige rettigheder og forpligtelser.

Med hensyn til hr. Henning Grove, som kommenterede bl.a. SF's forslag, skal jeg blot ganske kort erklære mig enig i hr. Henning Groves synspunkter, som jeg håber kan videregives i debatten. (*Afbrydelse fra anden næstformand* (Henning Grove)). Undskyld, hr. formand. Det giver mig så meget desto større anledning til at erklære mig enig i hr. Henning Groves synspunkter om grundlovens fleksibilitet.

Der er ikke tvivl om, at grundloven indeholder en fleksibilitet, som vi for alt i verden skal være ekstremt forsigtige med at sætte over styr, og som jeg derfor også synes har vist, som det blev påpeget af hr. Henning Grove, sin langtidsholdbarhed i forhold til de mangfoldige ændringer, vi har gennemført.

Hr. Kristian Thulesen Dahl tror jeg løb lidt galt i byen omkring tanken om høringer. Det er netop tanken, at høringer er et instrument til at udbrede debatten og ikke til at indsnævre den. Jeg tror ikke, vi har brugt udtrykket ekspertpanel. Vi har netop understreget tanken om høringer som et sted, hvor befolkningen kan komme til orde, og hvor samspillet i forhold til den juridiske ekspertise kan finde sted.

Til hr. Peter Duetoft, som fremhævede, at det, der har båret grundlovens ændringer igennem årene, har været store sager:

Det er jo så sandt, som det er sagt. Hvis vi tænker på grundlovsændringen i 1915, var det jo kvinders valgret og nedsættelse af valgretsalderen, der bar den. Tænker vi på grundlovsændringen i 1920, var det Genforeningen. Og går vi videre til 1939, var det afskaffelsen af Landstinget, hvilket jo ikke lykkedes, selv om det var snært på. Der manglede vist 12.000 stemmer, tror jeg, men det lykkedes altså ikke. Først senere, i 1953, fik man, som vi ved, ændret de to Ting til ét Ting, og tronfølge-loven bar i virkeligheden den sag.

Så jeg synes, historien er en meget stærk påmindelse til os om, at der skal være en i befolk-

ningen bredt forankret forståelse for, at nu er der behov for at ændre grundloven.

Jeg synes, hr. Jørgen Estrup fremhævede en række eksempler, som er interessante, men som selvsagt også rejser en række fundamentale politiske betragtninger, som vi bestemt skal give os tid til at diskutere, og det er også det, jeg mener med den politiske debat. For sandheden er jo, at den rette balance mellem individets rettigheder og pligter i forhold til fællesskabet er en meget fundamental sag, som har et meget stort antal udløbere, herunder også menneskerettighedssituationen som et eksempel.

Jeg skal ikke gå længere ind i sagen, men blot sige, at vi har rigeligt stof til her i salen og ved høringer at diskutere de forskellige aspekter af grundloven.

Hr. Søren Søndergaard spurgte meget præcist, om han skulle opfatte køreplanen på følgende måde: to høringer, en her i foråret og en i efteråret og, hvis det nu falder for, en politisk betonet konklusion hen imod udgangen af året eller i det tidlige nye forår, enten i en forespørgselsdebat eller på anden måde, hvad Tinget nu måtte beslutte sig til efter forudgående politisk diskussion her i salen og i et udvalg.

Det er jeg sådan set enig i kunne være en god måde at gribe det an på. Og det kunne så igen have en række udløbere som konklusion.

Jeg skal ikke foregribe det, men over for hr. Kim Behnke kun benytte lejligheden til at erklære mig enig i, at høringerne for alt i verden ikke kun må bestå af eksperter. Jeg så meget gerne, at der f.eks. var repræsentanter for ungdomsorganisationerne, for de unge kræfter i vore politiske partier, og at der var engagerede politiske mennesker fra andre dele af samfundslivet; det kunne være naturfredningsorganisationerne, og det kunne være ældreorganisationerne.

Kort sagt: Vi skal ikke starte med at sætte grænser, vi skal starte med at åbne muligheder for, at debatten bliver så bred som overhovedet praktisk gørligt. Derfor også meget gerne i fuld offentlighed og som sagt helst en høring i foråret og en i efteråret.

Til hr. Jann Sjursen:

Hvis jeg skal gå bare en anelse ind i substansen af det sæt argumenter, hr. Sjursen nævnte, er jeg lidt i tvivl om, hvor meget vi egentlig kan overføre fra Norge til Danmark. For man kan vel ikke sige, at det politiske system er mere stabilt i Norge end i Danmark, og man kan vel

heller ikke sige, at den politiske beslutningskraft er stærkere i Norge end i Danmark.

Kort sagt tror jeg, man skal være varsom med at udpege en skandinavisk erfaring, som tilsiger større dynamik i det arbejde, vi har her. Tager vi f.eks. 1998, synes jeg ikke, vi kan anklage hinanden for at være beslutningsudygtige. Problemet har snarere været det modsatte, må jeg erkende. Det tror jeg i hvert fald er befolknings opfattelse. Så også det er for mig en understregning af, at vi bør skynde os langsomt, som jeg tror hr. Jørgen Estrup sagde.

Lad mig lægge an til en konklusion, som jeg gerne vil afslutte med:

Det er vigtigt, at den debat, vi nu tager fat på, udfolder sig. Det er vigtigt, at befolkningen, Folketingets medlemmer og de politiske partier åbent og engageret får lov at give deres mening til kende og drøfte principper, drøfte holdninger, værdier og meninger i forhold til vores grundlov. Det er også vigtigt, at vi undgår at lukke debatten inde i ekspertise.

Lad os nu starte med debatten først. Imens kan vi glæde os over, at det faktisk er en ret god grundlov, vi har, og som kan bære det danske demokrati mange, mange år fremover.

Jeg må derfor også sige til fru Birthe Rønn Hornbech, som er inde på tanken om, at debatten muligvis mod slutningen af året kan munde ud i nedsættelse af et udvalg af statsrets-eksperter:

Det tør jeg ikke konkludere på forhånd. Lad os tage debatten, og lad os i fællesskab se, om vi, når vi er derhenne, finder, at der er grundlag for det.

Jeg er meget glad for fru Birthe Rønn Hornbechs understregning af, at der skal være bredde i vores beslutninger. Så lad os nu starte, og lad os se, hvordan vor høringsproces løber over scenen, og hvordan vi vurderer situationen, når den del af processen er bag os.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslagene overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Anden næstformand (Henning Grove):

Jeg foreslår, at forslagene til folketingsbeslutning henvises til Udvalget for Forretnings-

ordenen. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 151: Forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene. (Nedlæggelse af boliger).

Af Keld Albrechtsen (EL) og Frank Aaen (EL). (Fremsat 12/1 99).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

By- og boligministeren (Jytte Andersen):

Regeringen synes, det er et rigtig godt lille lovforslag. Enhedslisten har fremsat, og vi støtter hensigten med forslaget: en ligestilling mellem de offentlige myndigheder og private, når det drejer sig om muligheden for at nedlægge boliger ved at inddrage dem til erhverv. At der skal ske en ligestilling, er faktisk udmærket, så den hensigt, der ligger i forslaget, kan vi støtte.

Det er jo ikke første gang, Folketinget har set forslaget. Samme forslag blev fremsat i min forgængers tid, og hr. Ole Løvig Simonsen, der var boligminister dengang, prøvede at undersøge, hvor stort problemet egentlig var. Og dér kan jeg sige til Folketingets partier, at fra 1993 til 1997 blev der nedlagt 2,4 boliger om året, og at der må forventes at blive nedlagt 1 bolig om året frem til år 2002.

Så det er ikke sådan, at der er blevet nedlagt i hundredvis af boliger; det er relativt beskedent. Men alligevel er en ligestilling af procedurerne naturligvis fornuftig nok. Så det vil vi gerne være med til.

Vi vil dog også opfordre forslagsstillerne til at få kigget på, om der ikke skulle være behov for en overgangsordning. Det er regeringens opfattelse, at der er brug for en overgangsordning. Der er statslige myndigheder; som har handlet efter det regelsæt, der er i dag, og dér mener jeg faktisk at man er nødt til at gå ind og vurdere, om der kan være en rimelig og hensigtsmæssig overgangsordning i perioden, indtil vi får forslaget vedtaget eller forslaget indgår